

ESZMÉK.

ESZMÉK

ÍRTA

SRÉTER KÁLMÁN

BUIDAEST.
NYOMATOTT WODIANER F.-NÉL,
1878.

ESZMÉK.

Der Seele erstes Bedürfnis ist
Wahrheit.

W. F. Meyern.

Erhaltet eure Seele am Gefühle
ihrer Würde.

v. Rotteck.

Mert hol nem ígér a beszéd sikert,
Lehet hallgatni; ám, de ha szólni kell
Mást nem szabad, mint lelkünknek hitét

Bajza.

Lelkem testemnek száz kínja előlte
erőmet,

Ah de a szív is tart, tart kegyeletre
igényt.

Sréter Kálmán.

A múlt esztendőben bűjtmás-hava vége felé a várczi siketnémák sajtó-intézetében ilyczímú munkát adtam ki: „Prosa és vers.“ Ezen könyvem nagy nyolczadrét alakban jelent meg és 127 lapra terjedett. E könyvem bárom részből állott. Az abban található próza két részt tett ki. Ugyanazon könyvben található versek pedig képezik annak harmadik részét, melyek nagyrészt kéthasábu lapokon jöttek ki. Azon munka prózai részének első felében én a többi közt azt is hozom fel, hogy én a „Sréter Kálmán versei“ című könyvemből nyolczszáz példányt, a „Hervadozó virágok“ című verses gyűjteményemből, valamint szintén a „Nézetek“ című röpiratomból egyenként két-kétszáz példányt szeretnék valamely közczél felsegélésére ingyen átengedni.

Ugyanazon munkámban én azt is közlöm, hogy: zon könyvben találtató verseket én szívesen átengedem ingyen valamely közczél felsegélésére, ha akadna kiadó, a ki azokat átvenni kívánná. Mely esetben azokat én verses gyűjteményit

kézirataimból a legkiszemeltebb költeményekkel igen tetemesen bővíteném meg.

Azon munkám prózájának első részében én nagy bánatomra kénytelen voltam azt is felhozni, minő üldözéseket kellett nekem szenvednem oly gazdag, igen számos és nagy befolyású elleneimtől: kik osztályos kérdések miatt reám a legnagyobb mértékben fel voltak bőszerűlve. Azt hiszem, hogy a fentnevezett munkában teljesen bebizonyítottam azt, hogy sajtó alól kijött könyveim kelendőségét csupán fortély akasztotta Ipgyen meg.

En ezen parányi munkámban csak igen-igen csekély részét fogom előhozni azon eszméknek, melyeket az annyiszor felhozott munkámban előadtam. Mert én azon könyvemben nézeteimet habár nem is tacitusi nagy lélekkel, de bizonyára tacitusi röv dséggel közlöttem. Eszerint ha én azon munkában felhozott gondolataimat e parányi röpiratomban közölni kívánnám, nekem ugyanazon munka prózájának második részét szóról-szóra kellene leírnom

Itt azonban, minekutánn'a azon könyvemet oly igen-igm kevesen olvasták vala, kénytelen vagyok felhozni azt, hogy én azon könyvemet ingyen való szétosztás végett csupán 70, mondd hetven példányban nyomattam ki. En azokból a pesti főpostára feladóvevény mellett negyvenhat példányt küldtem szét. Azokból a Budapesten létező valamennyi magyar politikai lap szerkesztőjének, valamint az ugyanott találtató főbb német politikai lap ok szerkesztőjüknek n küldtem át egy-egy példányt, kiket is én könyvemhez csatolt levelemben alázattal felkértem arra, h gy munkáim tartalma felől a közönséget értesítsék; nem csupán azért, mert én abban, kifejezett ajánlataim talán tarthatnak oly kegyességre számot, de leginkább azért, hogy ezen kegyességök által engem képessé tehessenek arra, hogy kéziratban levő munkáim kiadhatása által gyenge erőmhöz mérve szolgálhassam hazámat.

En azon 70 példányban megjelent munkámból 20 példányt hazahoztam, de itthon nem létem alatt a házam gondviselésére bízott egyén megvásárlásával, hamis kulcsok segítségével mellett azokból egyszerre 13 példányt loptak el. A min én meg sem ütköztem még annyira, mint azon aggodalmamon, hogy a pesti postára feltett küldeményim közül igen sokat letartott a fondorlat. Hogy talán nem egészen alaptalan volt ezen aggodalmam, az onnan is kitűnik, hogy egyetlen egy hírlap sem tett említést ezen könyvem tartalma vagy létezése

felől. És meglehet, hogy annyi lap szerkesztője között mégis akadt volna a legundokabb álnok fortélykodás mellett is egy-pár oly tiszta becsületességű egyén, a kikérésemet teljesíti, ha ő küldeményemet megkapja vala.

Igen nevelte ezen aggodalmamat az is, hogy nekem gróf Batthyányi Lajos özvegye küldeményemet válasz nélkül hagyta. Pedig az ő neve alatt kijött költeményem, valamenyi verseim közt erőmhöz mérve legsikerültebb munkám volt. Én abban a meghalálozott nagy dicsőségű férfiú fölött oly érzékenyen nyilatkozom, hogy a kegyeletnek ily tanúsítását egy oly lángoló érzelmű, de különben is a magyar irodalmat oly lelkesen pártoló nő hidegen nem fogadhatta, és így én nem gondolhatok mást, mint azt, hogy a hódolva tisztelt nagy honleány vagy nem kapta meg küldeményemet, vagy hogy annak válaszát a cselszövők tartóztatták vala le.

A pesti postára feladóvevények mellett feltett küldeményeimre csupán három választ kaptam. Gróf Lónyay Menyhértől, kinek leereszkedő magas kegyelme engem nemcsak hálára indított, de az, a mint azt hozzá küldött, válaszbomban telis említem, további munkálkodásra ösztönt és bátorságot is öntött belém. Haynald ő exciája is kegyes volt titkára által értesíteni engemet hogy könyvem megkapta vala, és sajnálja, miszerint a küldött munkám tartalmából kivette vala azt, hogy céljaim kivételére én semmiféle pénzbeli segédelmet elfogadni nem bírok. A magyar akadémia is értesített, miszerint munkámat megkapta.

Jókai is visszaküldte, de minden válaszadás nélkül, ahhoz feladóvevény mellett küldött 15 ívre menő verses gyűjteménye kézirataim; t, melyeket én hozzája, mint a Petőfi-társaság elnökéhez azon kérelemmel küldöttem át, hogy ő azok közül egynéhánynak napfényre való bocsátását legyen kegyes kieszközölni. Azonban Jókainak a postai költség kiadásába nem került, mert az evégre hozzá feladóvevény mellett küldött 1 forint e célra tökéletesen elég volt.

Midőn én ezeket sajnos érzéssel tapasztalni kénytelen voltam, oly szándék támadt bennem, hogy én a „Próza és Vers“ című munkámat egész terjedelmében, de igen-igen tetemesen megbővítve, újra ki fogom ingyen való szétosztás végett adni 200 példányban. Mivel azonban afelől meg voltam győződve, hogy semmiféle irodalmi vállalatoknak kelendőséget kivívni képes nem leszek, míg elleneimet telhetőleg le nem csendesítem, én örökségem letartóztatóinak oly ajánlatot tét-

tem, miszerint én minden követelésemről lemondok, ha nekem ők érvényesíthető jogaimhoz képest egy igen-igen mérsékelt összeget át fognak adni. Ezen ajánlatom el is lett fogadva, de a kialakult összeg lefizetésére mindig újnál újabb akadályok gördültek elé; és így én hiú remények kecsegtetése alatt a „Próza és Vers“ című munkám átdolgozásához nem fogtam, míg végre annyira megbetegedtem testileg és szellemileg, annyira elerőtlenedtem, hogy minden feszültebb figyelmet igénylő munkálkodásra képtelenné lettem.

Később azonban valamivel könnyebben éreztem magamat, és így én azon reményben voltam, hogy a kitűzött célt egész lelki erőn felhasználása mellett fogom eszközölni, és így addig azon létesíteni szándékoztam munkához kezdeni nem fogok, míg egészségem helyre nem fog állni.

Azonban ezen reményemben igen csalódtam, mert egy kis ideig tartó javulásom után újra megtört minden erőm, és így csupán ezen kis munka kiadására szántam magamat; pedig most oly végtelenül elerőtlenedtem, fájdalmas, betegségtől megtört, állapotban vagyok, miszerint eszmémet folytonos lánczolatba hozni nem bírom, és gondolataimat a legpongyolább irányban vagyok kénytelen előadni. Feleslegesnek tartom felhozni azt, hogy ezen parányi dolgozatomat is csupán ingyen való szétosztás végett készítettem és nyomattam legyen ki.

A „Próza és Vers“ című munkámban ingyen felajánlott könyveimet senki sem fogadta el: rém fogadta el senki, mert elleneim nehezteletéseit magára vonni senki sem akarta. Eszerint egészen természetes, hogy én az ingyen való szétosztás kötelezettsége alól felmentem magamat, és könyvem áruba bocsátani kívánom. A „Sréter Kálmán versei“ című munkám kötött példányainak ára eddig 2 frt volt, azokat most 1 írtra szállítom le, s a fűzött számokat 1 frt 50 krról 70 kron fogom áruíratni. A „Hervadozó virágok“ című verses gyűjteményemet 40 krról 30 krra szállítom, a „Nézetek“ című prózai röpiratomat 30 ki ról 20 krra.

A „Sréter Kálmán versei“ című munkám 424 nagy, nyolczadrétű lapra terjed és igen nagy részben kéthasábú sorokon jelentek meg abban verseim. Ezen munkámat megjelenése után nem csupán a magyar, de a német lapok is, reményemet túlhaladva, kedvezően bírálták meg. E munkám miatt több igen nagytekintélyű főúrtól kaptam üdvözlő válaszokat. E verseimből igen-igen sokat fordítottak át a német lapok.

Több 30 kassinónál e munkám átküldése végett köszönetét nyilvánította, mert én ezen munkámból hatszáz példányt küldtem ingyen szét. Ezen munkámból kegyes uralkodónk öt példányt elfogadni és emiatt legmagasabb elismerése felől engem hivatalos utón értesíteni kegyeskedett. Ha mind azt, a mit később e munkám kelendőségének megakasztására ellenem elkövettek, felhozni kívánám, valóban elborzadna az olvasó, mert a „Prosa és Vers“ című könyvemben előhozott ez ügyben szenvedett sérelmeim közül a legislegfontosabbakat kiméleltől elhallgattam. E munkámból a nálam levő példányokkal együtt több van birtokomban ezer példánynál. A „Hervadozó Virágok“ 94 nagyalakú lapot tesznek ki, a „Nézetek“ 74 lapot. Ezen két utóbb nevezett munkámat én egyenkint csupán négy-négy száz példányban nyomattam ki. Azok közül az ingyen szét nem osztott példányokat én elárúsítás végett több budapesti könyvtárosok-és könyvkötőknek osztottam szét. De az ezen uraktól nyert nyugtáim közül tőlem többet ellop-tak, ennél fogva én két lap hirdetményeiben fel fogom a könyveimet átvevő azon urakat szólítani, hogy azok, kiknek nyugtáik nálam veszendőbe mentek, átvett könyveim mennyiségének felét megtartani, a másik felét pedig szíveskedjenek Lampel Róbert könyvtáros ur váczai átczában levő könyvkereskedésébe elküldeni. És e szerint ingyen felajánlott, de el nem fogadott 3 munkám példányai csupán Lampel ur könyvkereskedésében szerezhetők meg. Az utóbb megnevezett két munkám példányait átvevő tisztelt egyének közül eddig egyikőtől sem kaptam legkisebb értesítést sem. Ha, a mit remélni nem merek, egészségem jobbra találna fordulni, ugyan a „Prosa és Vers“ című munkámat igen-igen tetemesen megbívténém, és azt ingyen való szétosztás végett kétszáz példányban kinyomatnám. És azon esetre, ha képes lennék azt kivinni, hogy ezen ingyen átküldött könyveimnek kézhez való juttatását a fondorlat meg ne akasztja: mondom, azon esetre később én azon munkámat előfizetés utján bocsátanám napfényre. Azon ingyen szétküldött munkámban azonban arra kötelezném magamat, hogy az előfizetésből bejött minden negyedik forintot valamely közczél felsegélyezésére fogom átengedni, és hogy ezen ígéretem megtartása felől a közönséget biztosítsam, azon kiadandó könyv előfizetőinek lajstromos névsorát munkám végén fogom kinyomatni.

Én ezen parányi munkámban a „Próza és Vers“ című munkám eszméi közül, mint fentebb is említém, csupán egy-

kettőt fogok felhozni azért, mert azon munkámat igen kevés ember olvasta, és én azokat a hazára nézve igen fontosaknak tartom. Én több mint két év előtt az „Egyetértés“ szerkesztőjéhez egy több ívre menő cikksorozatot küldtem át ily aláírás mellett: „Egy sir szélén álló, az ágyban felülni sem bíró nagy beteg“, mely dolgozatomban azt is indítványoztam, hogy azon lap szólítsa fel a haza közönségét, miszerint kiki nélkülözhető ezüstjét engedje át a hazának, hogy az ekkép bejövendő érczalap egy parányi kis bank felállítására fordíthatassék. Mely esetben az ezüstjüket általadé egyének azonnal elégíttessenek ki azon bankjegyekkel, melyet az ezen alapon alakítandó bank nyomtatna ki. Azt hiszem, hogy ezen tervezetem életbe való léptetése, nem csupán azért lett volna üdvös, mert az ezüstjüket átadó egyének oly eszközök helyett, melyekre nekik, ha az előítélet nyomorúságát kiveszem, épen semmi szükségük nincs. E pénzhez jöttek volna, de talán azért is, mert a bejövendő ezüst mennyisége nem épen megvetendő összeget tett volna ki, minekutánna fájdalom, hazánkban általános azon előítélet, hogy senki sem tartozik a tisztességesebb emberek sorát a, kiknek evő' szközeik nincsenek ezüsből. De különben is általánosan el van ismerve az, hogy minden olyan bank a legszilárdabb alapra van fektetve, melynek érczalapja csupán háromszor kisebb, mint az arra kiadott bankjegyek mennyisége.

Ezen indítványom átküldése után az „Egyetértés“-ben megjelent egy cikk, mely azt tervezte, hogy minden polgár köteles legyen összes ezüstjét és aranyát átadni egy honi bank felállítására, oly feltétel alatt, hogy az ekkép létrejött honi bank a bevett ezüst és arany értékét azonnal bankjegyekkel elegítse ki. Hogy ezen tervezet mennyire kivihetlen és czélszerűtlen volt legyen, azt ki-ki átláthatja.

Csak később jutott eszembe, hogy semmi sem lenne könnyebb, mint egy legszilárdabb alapon fekvő és az egész hazát kellő pénzmennyiséggel ellátó bankot állítani fel. De mikép?Ekép: Magyarországbán igen számos dúsgazdagságu törzsökös főúri egyén van, kiknek a londoni bank a nála letett nagymennyiségű pénzösszegekért két vagy harmadfél százalékot fizet. Ha most azon főurak pénzeiket onnan kivennék, és ezt a hazának egy magyar bank felállítására átengednék, akkor azoknak az ekkép bejövendő érezérték alapján felállítandó bank átengedett pénzeikért öt vagy hat százalékot is szívesen fizetne. És így azon főurak ugyanakkor, midőn a haza fölvi-

rágzását oly hatalmasan elősegítették, pénzeiknek a legbiztosabb alapra való fektetéseik mellett jövedelmeiket megkétszereziténék. És így ezen intézkedéseknek egyik azon üdvös eredménye is lenne, hogy hazánk fő-aristocrarái, melyeknek felmaradását minden lelkes egyénnek kívánnia kell, még nagyobb erőhöz jutnának. Most már azt kérdem: ezen tervezetem létesítését mi akasztja meg? Az osztrák bank furfangosságán kívül semmi egyéb, mint álszégyen és előítélet. Mert hdielőleg azon főurak a haza azon kérelmére már önző céluknál fogva is szívesen hajolnának, ha azon — fájdalom — oly téves előítéletnek martalékai nem volnának, hogy ők azáltal egy főúri kedélyhez nem illő kapzsiságot tanúsítanak.

Ezen mindenkép oly káros előítélet kiirtására senki sem munkálkodhatnék dúsabb sikerrel, mint Kossuth Lajos, kinek hatalmas és óriási lángeszét általános gigászi bizalom gyámo-lítja. Ennélfogva én, ha ezen munkám a sajtó alól kikerül, azt több munkámmal együtt Kossuthnak hódoló alázattal át-küldeni bátor leendek.

Itt újra fel kell kérnem a mélyen tisztelt olvasót, hogy engedje meg nekem azt, miszerint ezen dolgozatom könnyítése végett egy tárgyról a másokra szököm; teszem azt azért, mert ezen munkám készítése által szenvedett fáradságomat nemcsak rendkívüli erőtlenség, de nagy testi fájdalmak is súlyosítják. Nem tagadom, hogy közleni szándékolt nézeteim talán túlnyúl-tak is, és így csak rettegő érzettel bírom azokat közleni; de közlöm azokat azért, mert azt hiszem, hogy gyávasággal kellene vádolnom magamat, ha azokat elhallgatnám. Én azt tartom, hogy Tisza kormánya oly óriási nyomorba ejtette ha-zánkat, a nemzetet annyi szenvedésbe süllyesztette, annak királya iránti bizalmát és kegyeletet annyira csökkentette, hogy minden becsületes honpolgár és királyához hiven ragasz-kodó alattvalónak szívéből kell óhajtani azt, hogy Tisza mie-lőbb bársonyszékét elhagyni kénytelen legyen. De miként is ne, hiszen ő újnál újabb és vakmerőnél vakmerőbb gonosz-ságai „által mindig új veszélyekbe ejti a nemzetet és fejedel-met. Én megvallom, azon Íriszemben élek, hogy Tisza méz azon esetre sem bírná a hazát azon örvényből kiemelni, mely-nek medrét ő ásta ki, ha ő a bűnök szennyos ösvényéről a tiszta becsületesség szentebb derére térne is át. Ahoz az övénél több tudomány, több képesség és több lelki erő ki-vántatnék. Különbén is egy általánosan megvetett, gyűlölt és utált ember többé sikeresen a haza üdvé mellett nem

működhetik. Én azt tartom, hogy Tiszát nem a királynak vonzalma, de csupán politikája tartja fel. Lehetetlen, hogy azon uralkodó, ki népei boldogsága kedvéért oly nagy áldozatra kész volt, és kinek kitűnő tulajdonai között kitündöklök azon nemes vágya is, hogy népeinek nemcsak tiszteletét, de vonzalmát is elnyerhesse, szívéből szerethesse Tiszát. Hiszen Tisza egy ízben, hogy ügyetlenségét kimentse, a képviselőház országos ülésében úgy nyilatkozott, hogy ő a magyar bank felállítását kivitte volna, ha uralkodónk ellenzésén akaratára hajótörést nem szenvedt volna.

De Tisza nemcsak ezen nyomorult nyilatkozata, de más hivatalos működése által is kellemetlenül érintette királyunk kedélyét. Értem azon lépését midőn Verhovay ellen sajtóvétségi pert indított. Mert midőn ezen esetet az esküdtszék tárgyalta, akkor a bíráskodásnál királyunknak egyik ténye is szóba került; és így Tiszának e gyáva meggondolatlanágából származott eredmény lehetetlen hogy királyunk kedélyét sajnosán ne bántotta volna. De különben azt kérdem: eszélyesség volt-e az, egy oly embert a vértanuság dicső ormára emelni fel, ki uralkodónk iránt néha nem kellő gyöngédséggel nyilatkozik, és ki Kossuthnak gyakran oly póriasán hizeleg? Egyébiránt megvallom, hogy én Verhovayt kitűnő tehetségű és nagy képzettségű Írónak tartom.

Azonban Tisza ezen meggondolatlanágának egy igen szép, nemes és üdvös eredménye lett, mert királyunk Verhovayt amnestiálta. És hogy ezen állításom a legkétségtelenebb valóság és nem hízelkedés, azt minden értelmes ember átláthatja, mert lehet-e azt tiszta észszel képzelni, hogy egy felségárulási bűnnel vádolt fogoly azon ügy tárgyalása és a fogoly-nak elítéltetése előtt szabadon bocsáttassák? Ezt egyedül a király kegyelme eszközölheti ki. Királyunk ezen kegyelmet csupán Tisza iránti kíméletből burkolta el. De különben is csupán királyunk lelkesége, alkotmányossága és magasztos eredményeinek tulajdonítom én azt, hogy Tiszának reactionarius összes mesterkedései romba dőltek vala. Azt, mikép akart Tisza az absolutismusnak kedvezni, felhozni nem akarom, nem hozom fel azért, mert annak ezen törekvései általánosán tudva vannak, de azért sem, mert semmitsem óhajtók inkább, mint azt, hogy e dolgozatomon mielőbb átessen.

En reménylem, hogy a bécsi kiegyezkedés a részletes tárgyalás alkalmával meg fog bukni; de ha annak elfogadását Tisza és nyomorult poroszói keresztülhajtának is; ez még sem

ejtene kétségbe, mert meg vagyok győződve, hogy a főrendek, a képviselőház e veszélyes határozatát meg fognak hiúsítani. Hiszen e hivatalos mágnások között annyi tündöklő dicsőségű becsületes egyén van, a kik hazájokat és uralkodókat egyenlő mértékben szeretik, és a kik azonfelül királyunk kegyelmében oly nagy mértékben részesültek, hogy őket alattvalói érzelmükön kívül, kalandos indulataik is erélyre izgatják. Ped'g ezen nagy szellemű és országosan tisztelt férfiak átlátják azt, mennyi vész háromolna nemcsak hazánkra, de uralkodónkra is, ha a vám, a bank és egyéb közösügyi kérdésekben való bécsi kiegyezkedés életet találna nyerni. Szóljon est k fel, ha ezen ügy a főrendek tábláján tárgyalat!""fog, ezen kiegyezkedés ellen egy-két országos tekintélyű főmágnás, és aze inak adott példáját annyian fogják követni, hogy a képviselőház határozata meghiúsul.

És én most kötelességemnek tartom felhozni azt, hogy én azon nem törvény által behozott, de csupán undokul és fűrfangosan becsusztatott szokást, mely szerint a belügyminiszter oly bátran elűzheti a főispánokat, mint a kocsisát annak gazdája; a haza üdvével és az hiedelem szabályaival annyira össze nem férhetőnek tartom, hogy ezen vészes szokás megszüntetésére gyenge erőmhöz mérve, hozzá járulni kívánok. Mint ne lenne ezen szokás megbotránkoztató? Hiszen Tóth V. isbelügyminiszter volt. Azt fel sem hoza n, hogy ő undok fűrfangok által uborkára kapott „parvenu“ volt, de azt elhallgatni nem bírom, hogy őt az „Égyetértés“ és „Közvélemény“ című lapok bűnös álnokságokkal vádolták. És ezen vád okát ő hallgatag elismerte, mert azon lapok ellen sajtópört nem indított. Azután olyan ember, akitkül. sben sem diszesitenek fel kitűnő tulajdonok, üzze el egy Szögyényi Marich, egy (Jrményi Józ f, egy báró Radvánszky, egy Szentiványi Márton és a hazának több ily ritka dicsőségű férfial

Még nem rég József nádor, a császár gyermeke, főispán volt, most már pedig a korosabb főbb állású és nagytekintélyű, egyének közül igen kevesen vállalják el e hivatalt. De ez nem is lehet máskép! hiszen a belügyminiszter annyi silány egyént nevez ki főispánnak, kiknek más érdemök nincsen, csupán az, hogy ők a kormány szemtel m eszközeivé aljasultak ala. Maradjon csak fen ezen undok szokás, és nemsokára teljes önérzetű egyének ezen hivatalt többé elvállalni nem fogják. De én a címzetes mágnások erényeiben is helyezek bizalmat, és azt hiszem, hogy azok is a képviselőháznak a bécsi kiegyezke-

lést elfogadó határozatát meg fognák dönteni. És hogy ezen reményem teljesítéséhez, gyenge erőmhöz mérve, én is hozzájárulhassak. Újra felhozom azon eszmémet, melyet a „Prosa és Vers“ című munkámban ez ügyben említettem. Frlhozom azért, mert azon munkámat, fájdalom, igen kevés egyén olvasta. Uralkodónkat a címzetes mágnások, főkép a legislegbefolyásosabbak végtelenül szeretik: mert uralkodónknak leereszkedő szívessége, szívemelő modora és a nagyságnak feszélyező magasztosságát eltávolító nyájassága, azokat a legforróbb hálával és vonzalommal töltik el. És így azon egyének a világon semmitől sem tartanak annyira, mint attól, hogy valamikép királyunknak kellemetlen érzést találnak okozhatni. Pedig ha ők azt tudnák, hogy uralkodónk szívből örvendene annak, ha a képviselőháznak a bécsi kiegyezést keresztülhajtó határozatát a főrendek háza meghiúsítaná, akkor a címzetes mágnások közül azt hiszem, alig akadna valaki, a ki a kiegyezkedés mellett szavazna. Mért kedvez királyunk a magyar korona alá tartozó tartományainak kárával, a többi országainak? Azért, mert uralkodónk igen jól tudja azt, hogy uralkodása alatt levő országok között egy sem találhatik. a ki királyához oly hív volna, mint a magyar, és így ő kedvezményei által a többi tartományainak alattvalóit is oly dynastiai érzelmiekké akarja tenni, mint a magyart. És így királyunknak hálaösztönei is őt arra intik, hogy nagygyá, boldoggá és hatalmassá tehesse hazánkat.

E szerint én az örültséggel határos nyomorultságnak nézem azon ijesztgetést, hogy azon esetre, ha a bécsi kiegyezkedés keresztül nem megy, akkor királyunk esküszegő lesz, és az alkotmányt megsemmisítendi. Mi lenne ezen lépésnek következménye? Az, hogy Ausztria és a hozzá tartozó országok lakosságának a nyert alkotmány miatt keletkezett legforróbb hálájok a legforróbb gyűlöletté válnék.

És most dolgozatom könnyítése végett ismét új tárgyra kell térnem át. Én azt hiszem, hogy semmi sem lenne üdvösebb a hazára, mint ha az 1848-iki törvények a jelenlegi körülményekhez alkalmazva kellőkép módosíthatnának. Mert azon törvények ugyan akkor, midőn az országgyűlésre küldendő képviselőket oly határtalan hatalommal ruházták fel; mondom ugyanakkor kellőleg nem gondoskodtak a felől, hogy a képviselőválasztásoknál a kormány a választókat meg ne vesztegethesse. Azt kérdem, nem lett volna-e czélszerű és üdvös, ha azon törvények azt rendelték volna, hogy a választások titkos szava-

zás mellett történjenek, hogy a képviselők igazolása esküdtszékekre bízassék, hogy csupán értelmes egyén lehessen választó.

Nem tagadom, hogy ezen három óvás nem lett volna elegendő a képviselőknek adott határtalan hatalom fékezésére, mindazonáltal azon esetre, ha a 48-ki törvények csupán csak ezen három biztosíték felállítását rendelték volna is el, mondom, azon még elég hiánvos rendelkezés mellett is jöhetett volna-e a haza a mostani óriásilag nyomorult helyzetbe? Én megvallom, hogy azt, miszerint a törvényhatóságok utasítási jogukat elvesztették, nagy szerencsétlenségnek tartom, azt pedig, hogy a választók a programújukat megszegő képviselőket vissza nem hívhatják, én az örültséggel határos; a hazára máris átkokat és vést hozó otrombaságnak nézem. Minekutána pedig én a „Próza és Vers“ című munkámban a hazának ezen vész ellen oly óvszert ajánlottam, mely, ha életbe lépett volna, akkor a hazának ezen vészes törvényét ártalmatlanná tette volna: én kötelességemnek tartom, hogy ugyanazon munkámban e tárgyban fe hozott nézetemet a legrövidebb vázolatban újólal közöljem.

Én azon munkámban azt javasoltam, hogy a választók adják tudtára mindazon képviselőjüknek, kiknek becsületességükről meggyőződve nincsenek, hogy ők őket azon esetre, ha azok a bécsi kiegészítés végtárgyalásánál választóiknak adott szavuk megszegésével a kiegészítés mellett fogunk szavazni, mondom, hogy ők azokat azon esetre mint alávaló csalókat bűnvádi pörbe fogják fogni. És most közlöm azon szavaimat, melylyel ezen javaslatomat a fent kitett munkámban berekesztettem. Azon szavak így hangzanak: „És a választók azt bátran tehetik, mert az, a ki undok, álnoá hazugsággal vívta ki a benne helyezett bizalmat, és a ki átkos,önző érdekért a legfontosabb ügyben megszegi ígétét, ez csakugyan egy megveendő gaz csaló, és így bátran bűnvádi pörbe fogható.“ Tovább e tárgyat fent felhozott munkámban így folytatattott.

Tudom én azt igen jól, hogy a törvényszékek az ily képviselőt fel fogják menteni, de én mégis azt kérdem, vajjon fog-e merni a kormány ily meggyalázott; egyénnek hivatalt adni? Azt is kérdem, vajjon ily undokul prostituált egyén fog-e pirulás nélkül más becsületes egyének körébe léphetni? Végre azt is kérdem, nem pirulnak-e a képviselők egy ily leszennyezett egyént kebelökben meghagyni?

A 48-ki törvények egyik átkos intézkedése volt az is, hogy számtalan lelkes, tehetséges, de szerénységök miatt nem

kellő ügyességgel bíró egyén elvesztette azon jogát, hogy a törvényhatóságok gyűléseiben részt vehessen, és magának tisztviselőket választhasson. Én azt, mennyi átok és vésznek volt szülőanyja ezen törvény, én azt az „Eszmék és Érzelmek“ című egyveleges munkámba, valamint a „Nézetek“ című röpiratomban is oly terjedelmesen fejtegettem, hogy könnyű volna nekem azokból kivonatokat közölni, ha nem akarnék e munkán mielőbb átesni, és ezen munka kinyomatására kívántató pénzösszegre is nem kellene figyelnem; emiatt e munkát minél rövidebbre szabnom, és eszerint én azon két fentebb felhozott munkámban kifejtett eszméimnek csak igen kis részét, azt is csupán a legeslegvázolatossab alakban adom elő. A 48-ki törvények nem hoztak egyenlőséget a haza néposztályai közé, sőt egészen ellenkezőleg azok a lakosok közt új osztályokat léptettek életbe. Mert azok, a kik a törvényhatóságok bizottmány! tagjaivá választatták meg, képezik a lakosoknak egyik főbb osztályát, a kik pedig e bizottmányokból kimaradtak, képezik a megvetettek és gyakran a legjogtalanabbul meggyalázottaknak rendét. Különben is azon törvények óta még hajmeresztőbb azon különbség, mely egy mágnás és nem-mágnás közt létezik.

Oly világos, mint a napfény, hogy egy igen számos egészen függetlenül álló testületen több ész, több tudomány, több bátorság és több lelkiere létezik, mint egy igen sokkal kisebb testületben. Ki ne látná azt, hogy egy igen számos, mindig újnál újabb tagokból alakult testületet igen, de igen sokkal nehezebb a kormánynak megvesztegetni, mint egy kevesebb egyénekből álló és nagyrészen már lekötözött és a kormánytól függésben lévő társulatot. — Különben is a megyei tanácskozások a nemzetnek iskolái valának, azok tanulásra, büszke, nemes érzeményekre gerjesztették, és ösztönt nyújtottak arra, hogy az ifjak magukat kiképezzék és így jövendőbeli politikai állásukat kivívhassák. A régi, 48 előtti törvények minden hiányaik mellett is egyes, apró, rövid félbeszakítások mellett megőrizték a nemzet szabadságát.

Most már azt kérdem, minő eredmények származtak azon annyira felmagasztalt törvényekből? Az, hogy a törvényhatóságok majd csaknem általánosan a kormány nyomorult eszközeivé tőrültek össze. Azon törvényeknek meghozataluk után nem sokára behozták a virilismust, a közigazgatási bizottmányokat, a közigazgatási tisztviselőknek hat évre terjedő választásukat. Ugyanazon választásoknál a választási jogot

oly végtelenül sértő főispáni és főpolgármesteri hatalmat. Végre pedig a törvénykezési bírának a kormány által való kinevezését. A felől, mennyire illusoriussá váll ezen átalakulások által az igazságnak pontos kiszolgáltatása, mondom, a felől hajmeresztő adatokat bírnék közölni, mert fájdalom, ezen elhallgatott sérelmeket saját tulajdon ügyeimben kellett levett érzettel tapasztalnom. Ezen törvényeknek köszönheti a nemzet azt, hogy oly óriási nyomorba sülyedett a nemzet.

A 48-iki törvények előtt minden, bármily sérelmet szenvedett egyén beadhatta a megye közgyűlése elé panaszát; annak kérvénye a közgyűlésen fel olvastatott, a beadott panasz megvizsgálására intézkedés történt, t. i. ha a sérelem nagyobb mérvű volt, úgy a járásbeli főbíró mellé még több egyénekből álló kiküldöttséget rendelt a gyűlés. A tisztviselőnek vagy a kiküldöttségnek meghasyatott, hogy azon panaszt vizsgálja meg és a tapasztaltak felől a gyűlésnek jelentést tegyen. Kik is ezen kötelezettségüknek kénytelenek voltak mentői haladéktalanabban eleget tenni, mert általános szokás volt az országban, hogy minden törvényhatósági közgyűlésen, minden évben négy ízben olvastatott fel a skontro, a mikor is a hanyag vagy az ügyet halasztgatni kívánó egyének eljárása a megye kárhoyztatását vonta maga után. De különben is a 48-iki törvények előtt a megyei gyűlésekben oly igen-igen sok egyén vett részt, hogy minden tisztességesebb egyén rettegett jogtalanságot elkövetni, mert tartott attól, hogy tette köztudomásra fog jönni.

A 48-iki törvények leginkább Kossuth határtalan befolyása alatt hozattak, és így én igen szeretném, ha Kossuth minden tehetségét felhasználná, hogy az azokból eredő szerencsétlenségek telhetőleg eltávolíttassanak. És én fájdalmas érzések küzdelme között kénytelen vagyok azon nézetemet közölni, hogy Kossuth e cél elérésére nagy tehetségét kellőleg nem használta fel. Hiszen ő a képviselőválasztásoknál már több ízben elkövetett égrekiáltó megvesztegetések megakadályozására, hatalmas szavát kellőleg nem emelte fel. A nemzeti bank megalapítására mit sem tett; a bécsi kiegyezkedés meggátolására sorompóba nem lépett; sőt fájdalom, nézeteit a haza legeslegfontosabb ügyeiben igen ritkán közölte, a nemzetet apathiajából kiemelni és lelkesedésre buzdítani elmulasztotta. Ha Kossuth óriási lángeszét és gigászi népszerűségét kellőleg felhasználta volna, hazánk mostani siralmas i állapotába nehezen jut vala. Sajnosán esik nekem ily nyílnak

lennem, ti-láu nem is mernék ily őszinte lenni, ha túlságos ingerlékenységem legyőzésére több testi erővel bírnék. Valóban én azon Íriszemben élek, hogy azon rendkívüli magasztalásoknak melyekkel oly sokan elárasztják Kossuthot, sajnos következeiseik is vannak, mert azok királyunkban azon gyanút ébreszthetik fel, hogy azok az ő személye ellen való tüntetéseknek következeisei.

Nem tagadom, hogy a 48-iki törvények között olyanok is vaunak, melyekért a haza Kossuthnak örökös hálával fog tartóz ni. Ilyeneknek tartom a többi közt a szólás és sajtosbadságot, az esküdtszékek behozatalát, az urbarialis tartozásoknak megváltása által szabaddá tett földbirtokot. Itt azonban, hogy nyílt legyen, kénytelen vagyok kijelenteni azt, hogy a földnek tehermentesítésénél a földbirtokjaikat elvesztett tulajdonosok vesztéségük értékéhez képest igen csekély kártalanításhoz jutottak vala. De különben is ki ne látná azt át, mennyire emelte a 48-iki törvények magasztosságát a volt nemesi osztálynak azon hősi feláldozása, hogy ő az állam szükségéinek fedezésére önkéut adó alá vette magát.

De noha én a fentebb felhozott törvények üdvei felől meg vagyok győződve, mindamellett azt kérdem, nincs e most szánandóbb állapotban országunk, mint 48 előtt, de még azt is merem kérdezni, vájjon a felszabadított volt jobbágyok és urbarialis zsellérek boldogabbak-e jelenleg, mint 48 előtt voltak? Azt is kérdem, mikor szenvedett Ausztria és Magyarország annyi megaláztatást a külső hatalmaktól? És egek! mi fog még bekövetkezni, ha a nemzet elderniedését, elfásultságát és csüggedelmes elkeseredését lelkes, dicső, hatalmas egyének orvosolni nem fogják? Hogy ezen nagy és boldogító cél keresztülvitelére Kossuth páratlan hatalommal bir, azt mindenki jól tudja. És eszerint ha Kossuth, kit a magyarok istene mindedig oly lelki és testi erővel megáldott, a haza boldogságának megállapítására minden erejét fel fogja használni, akkor én hódolattal el fogom ismerni azt, hogy ő hazánk O'Co-nele, Cobdenje, Cavourja és Midhat pasája lett.

És most nyílik alkalmam nekem kijelenteni azt, hogy a mostani országgyűlés nagy része oly pénzvágó, a kormány kegyelme után annyira esengő, a közvéleményre és a szív nemesebb sugalmaira mítsem adó nyomorult testületté fajult, hogy minden becsületes honpolgár emiatt fájdalommal telik el. Mert a miniszterek átkos imposturákat követnek el, hirtelen dúsgazdagokká válnak; az ellenzék lelkes tagjai szemökre

vetik undok bűnösségüket; vádjaikat a legkétségtelegebb érvekkel és próbákkal bebizonyítják. És akkor mi történik? Az, hogy a bevádolt miniszter ahelyett hogy felbőszülne és lényei-nek igazolására a legszigorúbb megvizsgálását kérné, bűnösségét hallgatag elismeri, mert annak szolgálakész és a prédában osztozni kívánó poroszlói a panaszt elnyomják, a vádat tudomásul veszik és napi rendre térnek át. És ekkép a miniszter áldásdus működésének újabb folytatására szép szabadalmat kap.

Erre felszólal valamely lapban egy lelkes és tisztességes egyén, de ezen lelkes, tudományos és jeles férfinak szavát a mindenfelől összetululó érdekek átkos ingereik elnyomják. Most már azt kérdem: nem volna-e szép, üdvös és kívánatos, ha ily óriási vészeket okozó átkos gonoszságok leküzdésére Kossuth óriási hatalmával lépne a fővényre?

Nem tagadom, hogy lelkem hódolattal telnék el, ha királyunk az országgyűlést szétosztatná. De mivel annak nagy-lelkűsége az erényily magasztosságáig nem emelkedik azért őt azzal, hogy hazánk szabadságát és jóllététveszélyeztetni, jogosan vádolni nem lehet.

És most erőt veszek magamon és oly indítványt teszek melynek előadására a legforróbb hazafias érzet int és sürget engemet. Én nyíltan megvallom, hogy királyunk népszerűsége igen csökkent. Tisza és Andrássy működéseiknek egyik igen gyászos következménye ez is. Én azt tartom, hogy a haza ezen baján segíteni talán nem lenne káros? És e miatt én erőt véve indulataimon, közlöm azt, mire szívem vágya ösztönöz. Bár igen tartok attól, hogy akadhatnak egyének, kik ezen előadandó tervemet miatt meg fognak szólni engemet, és talán azzal fognak vádolni, hogy én lappangva a királynak kegyét hízelgés által akarom elnyerni. Pedig én azt igen jól tudom, hogy uralkodónk semmifélekép sem kedvezhet nekem, ha csak igen sok fő-főurat megsérteni nem akar. Én személyemet érdeklőleg mit sem kívánok; csupán azt, hogy ezen kis munkámat a fondorlat el ne semmizze.

Megvallom, hogy azt végzetlen óhajtom, nem csak azért, mert szeretnék a hazának és királyunknak szolgálatot tenni, de azért is, mert forró vágy ég bennem bebizonyítani azt, hogy az ellenem lopva, suttomban elterjesztett átkos rá-galmak a legundokabb gázságnak szemtelen otromba szüleményei valának.

Pedig én tiszta lélekkel mondhatom, hogy életem szerencsétlenségének egyik fő forrása az, hogy gyávaságig, sőt fájdalom, az örütségnek egy neméig félek a világ szavától. És így én most bizony elő nem adnám közlendő tervezetemet, ha meg nem lennék győződve a felől, hogy mindazok, a kik e párányi munkámat figyelmes átolvasásukra méltatandják a hízelgés vádjá alól fel fosnak menteni engemet, és mentői inkább még azok, a kik többi munkáimat, legfőképp a „Prosa és Vers“ című könyvemet nem futólag olvasták. Én mindenütt oly nyíltan adom elő nézeteimet, hogy igen de igen boldognak kellene tartanom magamat, ha uralkodók neheztelés nélkül olvasná e munkámat, ha az kezéhez találna jutni. De különben is ki tudja, vájjon most is nem fárasztom e egészben hasztalanul magamat és nem dobom-e ki eredménytelenül pénzemet, vájjon nem temeti el ezen törekvéseimet is a gyűlölet, a bosszú a káröröm és hogy teljesen nyílt legyenek, az irigység is. De különben is uralkodók (és azt igen természetesnek és igen helyesnek találok) csupán oly munkákat méltat kitüntetésre, a melyeket felkap és kitüntet a nemzet. Hogy ez meg ne történhessék, arról elleneim gondoskodni fognak; de különben én sem uralkodókhhoz, sem pedig kormányhoz semmiféle kérvényt sem fogok beadni. De ha talán tulhosszu volt mentségem, legyen annál rövidebb az indítvány, rín azt hiszem, hogy talán czélszerű lenne, ha királyunknak és királynénknak lelkes, szép és jóakaró indulatairól tanúskodó fények több hiteles és tiszteletre méltó lelkes egyén által a legegyszerűbb irályu prózai munkában körülményesen előadatnának. Ezen ábrázolatokat később a költők minden nagyítás nélkül, de a lelkesedés művészi ihlettségével elzenghetnek.

Ezen intézkedésből várandó üdvöket hosszasan fejtegetni kár lenne, és így én csupán azt kérdem: nem lenne-e uralkodók kellemesen meglepve, ha szüntelen és mindenütt észre venné azt, hogy összes alattvalói legáldottabb nemtőjöknek nézik őt. Nem ébredne-e meg forróbb vágy benne, hogy népeinek kegyeletes érzeményeiket még ujnál-ujabb jótéteményekkel nevelje. Bizonyára ő még akkor igen de igen sokkal gyakrabban adna kihallgatást, és az elejébe nyújtott panaszok ki nyomozására óriási tekintélyének teljes hatalmával működne. Mennyi átok, mennyi bűn, mennyi csempészkedés dőlné ez által romba. Ha uralkodók teljesen meg lenne a felől győződve, hogy minden alattvalója forróan szereti és határtalan bizalommal tiszteli őt, mondom, akkor nem kíváná-e szintén határ-

talán bizalma által alattvalóinak érzelmeket jutalmazni. Mi-nek lenne akkor neki a nagy hadsereg? hiszen jól tudná ő azt, hogy ha vész találná őt környezni, akkor nem az éhen haló szegények, de a hazának vagyonos osztálya, a hálás érzelmek nemes fellobbanásával nyitná ki erszényét; és a hazának ki-művelt fiatal polgárai az áldozatkészség ihlete, buzgalma közt lépnének a haza harcosai közé.

De még többet mondok, akkor az országgyűlés csak megvetést keltőtestületté nem fajulhatna el, mert azt a király azonnal eloszlatná, mihelyest az a nemzet bizalmára érdemtelenné tette magát. De különben is a legmagasztosabb érzeményű uralkodó is ember marad, és így talán nem árt, ha az emberi természet ellankadása ellen gondoskodás történik. Talán a történelem nem tüntetne fel Rómában annyi tündöklő dicsőségű uralkodót, ha a tanácsnak nem állott volna jogában a meghalálozott uralkodó felett magasztaló vagy kárhoztató ítéletet mondani. De különben is azt kérдем, váljon volna-e Mátyás király emléke oly dús kegyelet tárgya, mint jelenleg, ha azon olasz, kinek nevére már nem emlékszem, fölöle oly munkát nem adott volna ki, mely-hez hasonlófélét én épen most hoztam indítványba.

És most dolgozatom könnyítése végett ismét új tárgyra kell átszőknöm. Közelednek a jövő országgyűlési képviselői választások. A kormány kezében van a rendelkezési alap; önkényétől függ a rémes nagyságú tisztviselői sereg; malmára öröl az Ígéreték, ij sztetések és ezer más bünre csá-bitó eszközöknek átkokat oly dúsán árasztó tengere. Később igazolásoknál elkövetni szokott szennyes imposturák üdvöt öllő sokasága. E szerint ily óriási nehézségek legyőzésére sok, de fölötte sok kívántatik. A többi közt egy biztos irányt jelölő kitűnő és lelkes férfiak által kiteremtett és erélyesen keresztülvitt tervezet. Azon felül teljes áldozatkészség, erély és a nehézségektől el nem rettegő tiszta lelkű érzemény. Hogy ezen alkalommal is az árva és elnyomott haza méltán számol-hat Kossuthra, azt minden becsületes honpolgár átlátja. Lehe-tetlen, hogy Kossuth akaratának nyilvánítására ne csatla-kozzanak hozzá több országos dicsőségű lelkes honfiak. Kossuthnak bámulatos eszélye, ildomossága és akadályokat legyőző nagy lelke melleit ő a kitűzött nagy czélt elősegít-hetné a nélkül, hogy működése neki óriási fáradozásokat, okozna. Tanácskozzék Kossuth e nagy czél kivívására a vele egyesülni kívánó nagy honfiakkal. És ezen Kossuth elnöksége

alatt összeült szövetség küldjön minden olyan kerületbe, hol szavának nyomatékot szerezni remél, egy felszólítást, a melyben jelentse ki, kit jelöl ő ki azon kerület képviselőjévé, magától érthető, hogy azon felszólítást akkép kellend fogalmazni, hogy az a kerület választóit lelkes buzgalomra gerjeszse és minden ígéretek, kecsegtetések és ijesztgetések megvetésére buzdítsa. Ha ezen indítványomnak Kossuth életet fog adni, ez által százszor inkább fogja előmozdítani a függetlenségi párt erejét, mint azon pattogások által, melyek az „Egyet-értés“ számaiban olvashatók.

Lehetetlen, hogy azon kis költség, melyet ezen intézkedés igénybe fog venni, nehézséget gördíthetne e nagy dicsőszent célra.

Nem tagadom, hogy ekkép Kossuth tevékenysége igénybe fog vétetni, de hála az égnek, a magyarok Istene őt teljes lelki és testi erőben mindeddig megtartotta és bizonyára azon férfiú, ki tudományosságának gyarapítása végett most is éjjélig szokott olvasgatni, kész lesz fáradságának, úgy is nem hosszú időre más irányt adni. De miként is ne, hiszen annak ezen áldott törekvéséből talán újólag erőhöz jutna a beteg haza.

Es most áttérek ezen dolgozatom legfőbb részéhez értem a keleti ügyhez, mely hazánkat és dynastiánkat nagy veszélyekkel fenyegeti és mely nemzetünket már rég idő óta a legfeszültebb felháborodásban tartja. En meg vagyok győződve, hogy több aratást már nem látok, így nekem sokkal könnyebb teljesen nyílnak lennem, mint másoknak. Nem kell félnem, hogy ha az orosz bejön, én ha csak ki nem szököm akasztófára kerülök, nincs senkinek különös kegyére szükségem, hiszen családom nincs, senkitől sem kell rettegnem, és így nekem nem kerül nagy áldozatomba, kijelenteni azt, hogy az egész haza, míg ennek a tótjai is, mély fájdalomba vannak merülve azon, hogy uralkodónk Tisza és Andrássyban oly határtalan bizalmat helyezett, és így azoknak tanácsát követve, oly rémes veszélybe döntötte, magát, családját, nemzetségét, hazánkat és összes népeit. (Értem azokat, kik csupán uralkodónk kormányja alatt kívánnak biztossághoz és üdvhöz jutni.) (E munka ezen részét rég készítettem, még akkor nem tudtam, mint fog az angol segíteni hazánkon.) Én azt hiszem, hogy e két egyént nem hiában vádolják a honi lapok, sőt a külországok politikai közlönyci is azzal, hogy ők Oroszország bérenczeivé aljasították le magukat. Az ő politikájok gyászos következéseit a

lapok oly kétségtelen érvekkel és próbákkal bizonyították be, bogy én azon politikából keletkezett vészeket elő sem hoznám, ha ingerlékeny természetem ideges ösztönözéseit legyőzni képes volnék. Azon politika következésében százezerén haltak meg, országok, népek elpusztultak, eddig nem hallott tömérdek kegyetlenségek követték el, nemzetünk és kormányunk száz undok megaláztatás átkának lett áldozata, a nemzetnek leg-hívebb szövetségese, a török hatalom tönkre jutott; a nemzetközi jogok és a nemzetek között közös megállapodás mellett kötött szerződések szentsége szétromboltatott, és a legundokabb ököljog átkaiba sülyedt, és a mi talán legeslegsajnosabb, a nemzetnek királya, iránts bizalma csökkent.

De ha már Tisza és Andrássy politikájának ily következményei voltak is, most már nem az lenne teendője az ellenzéki lapoknak, a törvényhatóságoknak és egyes kitűnő befolyású egyéneknek, hogy ők szemrehányásokat tegyenek a múltakért, sőt legszentebb kötelességévé vált minden becsületes és tisztos polgárnak, hogy a bekövetkehető gyászos jövő kikerülhetése végett hazafias érzeményei és alattvalói hódolata sugallata szerint nézeteit őszintén és minden tétovázás nélkül adja elő. E tárgyban is végtelenül sokat tehetne Kossuth, de nem úgy, mint jelenben tesz, midőn az orosz hatalmat oly óriásilag nagyítva a-ja elő, ezáltal nem hogy elősegitené a szent ügyet, sőt ellenkezőleg királyunkat a tétovázások veszélyének teszi ki. Most ijesztgetésre nincs szükség, most a befolyásos kamarilla-köröknek átkos működéseit mindenkép gyöngíteni kell: mert most királyunk alattvalóinak közös java azt kívánja, hogy az összes birodalom népei felbátorittassanak, és a leglelkesebb áldozatok megtételére buzdíttassanak. Én valóban képtelen vagyok felfogni azt, mikép lehet az, hogy a hazának annyi dicsőségű főembere nem figyelmezteti uralkodónkat, mely vészbe döntené ő renomméját, és minden egyéb üdvét, ha ő most a fenyegető szerencsétlenség eltávolítására beelégednék, azzal, hogy ő a közös prédában osztozni fog, és Boszniát és Hercegovioát el fogja foglalni.

Akkor, midőn az orosz befolyás Tiszát és Andrássyt részére csábítá, azon időben Beust nagy és hatalmas szövetségeseket szerzett királyunknak, melyeknek üdv ét azonban — fájdalom, Tisza Kálmán, Andrássy és a reactionarius kamarilla képesek voltak romba dönteni. Beust működéseiről az oroszoknak tudomása volt, és így igen szívesen feláldozott volna az orosz egypár millió rubelt, hogy Beustot megvesztegethesse

vagy legalább erélyében meglankaszsa. Egy oly embernek tanácsa, ki a mai világban ily ritka becsületességet fejt ki, mint ne volna figyelemre méltó?!

Én megvallom, hogy az általam nagy figyelemmel olvasott három napilap közleményeiből semmikép sem vagyok képes átlátni azt, hogy Oroszország félelmissé válhassék királyunknak? Hiszen azon íjésztgetés, hogy az orosz hatalmat Törökország gyámolítani kész leend, annyira ellenkezik az emberi SZÍV pszichológiájával, hogy én azt nem tartom egyébként, mint egy oly nyomorult rémképnek, melyet talán nem egészen tiszta szándék keltett fel.

Hiszen ha a török neheztel is Angliára és Ausztria-Magyarországra, az pillanatnyi felhevülésének bizonyára fel nem fogja áldozni vallását, létezését és országát. Csupán a legrémesebb osto' aságu politika okozhatna ily csodálatos eredményt, t. i. ha a nemzetek szövetkeznének arra, hogy, Törökországot maguk közt szétosztják. Pedig Európa, Ázsia és Afrikának összes mohamedánjai akkor még rémes erőt fejtenének ki.

Én azt hiszem, hogy királyunk most igen kedvező körülmények közt van, s Anglia szívesen szövetkezik vele; akkor az orosz ellen három hatalom működne: az angol, Ausztria és Magyarország és a török nemzet, Németország pedig semleges maradni kénytelen, mert az Francia- és Spanyolország valamint Hollandia és talán Skandinávia is csupán azon esetre nem vennének részt a kitörendő háborúban, ha Németország is semleges maradna.

De a jelen helyzet ezen kedvezősége nem változhat-e meg könnyen? Itt azonban kijelentem, hogy munkám e részét már rég készítettem. Ez megtörténhetik, még pedig hihető, hogy kevés idő lefolyása után. Értem, ha Oroszország fellovalja az angolok ellen az Egyesült amerikai államokat. Pedig ezt kivinni nem épen nehéz lesz, hiszen köztudomású dolog, hogy az Egyesült Államok esengve kívánnák Canadát megszerezni, azok régóta a legroppantabb ellenszenvvel viseltetnek Anglia iránt; azok Anglia ten éri hatalmát megtörni a legforróbban kívánják. De ezenfelül Oroszországnak Amerikában tengersok coloniái is vannak; azt kérdem: vájjon nem lenne-e az orosz politika kész azon országoknak egy részét átengedni az Egyesült Államoknak, oly feltételek alatt, hogy azok Angolországnak üzenjenek hadat? És ezt Oroszország azon oknál fogva is könnyen kiviheti, mert az amerikai szövetséges

tartományok igen jól tudják azt, hogy a kitörendő háborúban ellenök az angol teljes erővel nem léphetne fel, mert az az orosz és német hatalom támadásai ellen hatalmának nagy részét benntartani kénytelen lenne.

Ha eszerint sikerülne az oroszoknak ezen politikája, nemde könnyen azt mondanák Bismarck és Gorcsakoff a francziáknak: Ne bántsatok bennünket, semlegességték árában visszadjuk nektek Elszasz és Lotharingiát, az olaszoknak foglaljátok el mind azon tartományokat, melyekre esengtek. Ha ezen hatalmat is megnyernék, akkor Németországnak játék lenne Ausztriát, Morvaországot, Styriát és Ausztriának még több tartományait annectálni, hiszen azon tartományok szívesen beolvadnának a nagy német birodalomba, akkor királyunkat többé a magyar nemzeten kívül senki sem oltalmazná. De Bismarck és Gortcsakoffnak lenne annyi eszük, hogy ők oly ajánlást tennének a magyar nemzetnek: titeket nem bántunk, választatok magatoknak királyt, csupán Ferencz Józsefet és dynastiájának bármelyik tagját nem engedjük nektek megválasztani.

Meglehet, hogy csalódom, de igen könnyen megtörténhetik az, hogy ily ajánlat a nemzetnek nagy részét megnyugtatná, vagy legalább is annak királya mellett való harcziás erélyét meglankasztaná. Igaz, hogy keserves helyzet lenne ez hazánkra, mert akkor a magyar király könnyen játszó-lapdájává válnék az orosz és porosz hatalmaknak. De szabad legyen az elbizakodás vádjától való rettegéselem leküzdésével szerény nézeteimet tovább folytatnom. Elismerem, hogy csekély politikai ismeretekkel bírok, de előadásaim annyira a természetes észnek folyadékai, hogy azokat talán előadni még sem felesleges. Ha a magyar nemzet kénytelen lenne, magának választani királyt, akkor a nemzet ezen tényét a többi hatalmak beleegyezésökkel sanctionálnák. És így az orosz és porosz politika ez ország ellen intézett álnok és ravasz megtámadásait legalább egyideig kénytelen lenne elhalasztani. Ez alatt az Angolország és az amerikai Egyesült Államok békére lépnének, és így Angolország nem engedné meg azt, hogy Magyarországot elfoglalja az orosz, vagy a porosz, Franciaország is könnyen ezt mondhatná. Azt én is ellenzem, hiszen a magyar király állását Orosz- és Németországokkal együtt én is szentesítettem és így saját tényemes megtámadni nem engedem. Könnyen ezt tennék a többi kisebb államok is. Az, hogy lelkenek ezen sejtelmei könnyen bekövetkezhetnének,

azt hiszem, átlátni nem nehéz. És így királyunknak nem lehet fontosabb teendője, mintsem az, hogy jövőjét biztosítja. Hogy azonban ezt tehesse, legelső kelléknek tartom azt, hogy Tiszát és Andrásyt távolítsa el.

Én azt tartom, hogy azon esetre, ha uralkodónk egyedül az angollal szövetkeznek, mondom azon esetre, nagy kár és veszélyes vállalat lenne, Lengyelországnak felszabadítására lépéseket tenni, ha azonban e szövetséghez Francia- és Spanyolország, Hollandia és Svédország is csatlakoznék, akkor Lengyelország felszabadítása baj nélkül lenne eszközölhető, és a német és orosz nemzetnek hatalmát korlátok alá szorítani biztosan lehetne. Igaz, hogy ez által uralkodónk jövőjének biztosítása végett nagy áldozatot hozna, mert Galiciát átengedni lenne kénytelen. De ezen áldozatát saját tulajdon és családjának biztossága, népeinek áldásai és a világnak hódoló tisztelete bőven kárpótolnák. Még egyet legyen szabad felhoznom: nincs Európában uralkodó, Idnek annyira érdekében állana az, hogy a nemzetközi jogok és a közös megállapodással kötött nemzeti szerződések érintetlenül tartassanak fenn, mert ha királyunk, a mitől őrizze az Ur Isten őt és minket, az uralkodók és nemzetek ezen legdrágább védkiucseit megsértené, akkor ő annak sajnos következeit, azt hiszem, rövid idő alatt keservesen megérezné.

Mily óriási gyengeség lenne királyunktól az, ha ő az orosz ígéretében teljes bizalmat helyezne, az onnan is kitűnik, hogy a mit az orosz Románia ellen elkövetni mer, az a szeszegésnek most adja ily óriási tanúságát, mikor Ígéretei által királyunkat részére kívánja hódítani.

És most azt kérdem: nem lenne-e végtelenül sajnos és elszomorító az, ha egy oly fejedelem sodorná magát, családját dynastiáját és népeit is az enyészet örvényébe, a ki a becsületesség, a jóakarát, a leereszkedő nyájasság egyik tündöklő példánya, a kit a gondviselés oly kitűnő tulajdonokkal díszített fel, és a ki a polgári alkotmánynyal áldotta meg annyi népeit.

Midőn én eddig lelki és testi rémes szenvedések között elkészítettem és sajátkezüleg több Ízben Írtam le ezen munkát, a legnagyobb megütközésem és bánkódásomra olvastam a lapokban, hogy Tisza a legrémesebb önkényen alapuló rendeletet küldött a főispánokhoz, mely által a nemzetnek legdrágább nagy kincsét, a szólásszabadságot és a népgyűlések tartásának

jogát megszüntetni akarja. És Tisza most mer ily rémítő gonoszságra vetemedni, midőn uralkodónk épen legközelebb legérzékenyebb szavakban nyilvánította ki népeinek legforróbb köszönetét és háláját, melyet amiatt érzett, hogy a nemzetek, melyenmegilletődtek azon bánaton, melyet királyunk atyjának bekövetkezett halála miatt érzett. Mélyen meghatotta fejedelmünket az is, hogy alattvalóit mély fájdalomba ejtette azon veszteség, melyet a nemzetek néhai Ferencz Károly főherczegnek halála által szenvedtek. De mikép is ne érintette volna sajnosán a birodalom népeit azon egyének halála, a ki a trónról való lemondása által a legmagasztosabb nagylelkűségnek tündöklő példáját adta, és a ki személyes szivhódító tulajdonaival a népek legforróbb tiszteletét és vonzalmát nyerte el. És most nyílt alkalmá a nemzeteknek arra, hogy mutassanak királyunk iránt teljes bizalmat, amit azáltal tanúsítanak, ha nem csupán a nemzetek legfőbb és legmélyebben tisztelt egyes polgárai, de a törvényhatóságok, az országgyűlés és az irodalom bajnokai is kérvényükkel járulnának uralkodónkhoz hogy ő Tiszának legutóbbi átkos rendeletét szüntesse meg. Lehetetlen, hogy uralkodónk megvethetné a nemzetek kérvényét, hogy el ne érzékenyülne népeinek benne helyezett bizalmán? Ha azonban királyunk alattvalóinak kérelmekre és a polgári alkotmány által nyújtott jogos elvadásaira hidegen maradna és betöltetlenül hagyná a nemzetek jogos kérelmeit, mondom, azon esetben talán még jó lenne lelkes királynénkhez is intézni kérvényt, azon nagylelkű hölgyhöz, kit az isteni malaszt a nemzetek üdvére oly tündöklő erényekkel díszített fel.

Ha azonban, a mit csak feltenni is vakmerőség, uralkodónk mind ezek mellett sem szüntetné meg Tiszának átkos rendeletét, akkor én a legbánkódóbb érzettel telnék el, mert azon meggyőződés ébredne lelkemben, hogy, lelkemnek tükre nem híven tüntette elő képzeményeimet. És meglehet, hogy akadhatnak oly bűnös egyének, kik örülnének annak, ha a király népeinek alattvalói általános kívánatára nem hajolna; mert azt hinnék, hogy ez által királyunk nemtelen óhajtsaik sikerítését könnyitendé.

De nézetem szerint uralkodónkról ilyesmit csak feltenni is botrány, hiszen ő legújában is a kisbirtokosok országos hitelintézetének gyámolítására nem csupán lelkes pártolása, de saját házi pénztárából való tetemes pénzösszeg felajánlása

által is igen igen nevezetesen és hatásosan mozdította elő az ország üdvét. De különben is lehetetlen hogy királyunk épen azon alkalommal kívánja összes alattvalóit felbőszíteni, midőn annak azok segedelmére legislegnagyobb szüksége fog lenni. Én azt hiszem, hogy nem képzelősködöm akkor, midőn azon hiszemben élek, hogy uralkodónk a legmélyebben van elszomorkodva azon, hogy ő sikertelen kívánta boldogítani népeit, és hogy uralkodása alatt ezren és ezren lettek földönfutóvá. Hogy uralkodása alatt vetnek a népekre oly roppant adót, mely megemésztí a nemzetek üdveit és mindamellert a nemzetek boldogabb jövőt nem remélhetnek, mert az országokat ujjabb-ujabb terhek nyomják; és mindamellert az állam kiadásai a bevételeket oly roppantul haladják felül. Ha mindenfelől nyíltan, bátran és bizalommal fel fogják kérni őt, hogy távolítsa el azon kormányt, mely ily vészbe döntötte hazánkat, akkoron ő felsége át fogja látni, hogy szép, nemes és üdvös tettet fog elkövetni, ha népeinek kérelmeire hajol és a Tisza-kormány tehetetlen és vésztszóró egyéneit eltávolítja. A király ezen tette által országunknak felébredt bizalmában és legforróbb áldásaiban lelné fel jutalmát. Pedig azon tervezetem, hogy folyamodni kellene a király és királyné elébe, nem excentrikus gondolat. Hiszen 1823-ik évben Bars vármegye a Ferencz császár hitveséhez német nyelven irt kérvényt nyújtott át, a melyben azért esedezett, hogy a császárné vesse magát közbe és arra kérje férjét, hogy az a megtámadott alkotmányt legyen kegyes visszaállítani.

Bizony bizony tenger eszmét szeretnék felhozni, ha testi-leg és lelkileg annyira ki nem volnék fáradva, és ha jelenlegi lapos erszényem is nem figyelmeztetne arra, hogy a sajtóbeli költségeket minél kevesebbre szabjam. A többi közt épen most jut eszembe egy apróság, és így érzeteim első hevében akaratlanul is közlöm azt. Tiszát a képviselőház országos ülésében egy érdemdús szellem és tudományosan kimívelt képviselő hazugsággal vádolta és szemébe megmondta neki, hogy ő egy elveit eltagadó egyén, a politikái bohócztánczát járja, és Tisza ezt válasz nélkül elszívéli. Efelől a hírlapok által az egész haza értesül, mégis az ellenzék szónokai közül többen a ház országos ülései alatt őt igen tisztelt miniszterelnök urnák nevezik. Kérdem, megférhet-e ez a férfias büszkeséggel?

Elfelejttem ezen munkám szövegébe felhozni azt is, hogy az ellenzéki hírlapok nem teljes figyelemmel gondoskodtak afelelől, hogy kelendőségüket minél sikeresebben mozdítsák elő, és

Így áldott működésüknek üdveit még dúsakban terjeszthessék. Az „Egyetértés“ oly lelkes, hazafias, a homályt napként eltüntető cikkeket közöl, a lapnak terjedelme és árához képest oly nagyszerű, mégis ezen lapnak előfizetői nincsenek annyian, a mennyit a lap értéke igényelne. És fájdalom, ennek igen természetes oka van; oka annak az, hogy e lapban sokszor a fejedelmet sértő cikkek jönnek ki. És emiatt hány kaszinó, hány kör, hány kávéház, de hány magánegyen is nem akarja e lapot hordatni, azon félelem feszélyezi őket, hogy ezen lapnak járátása a király iránti forró ragaszkodással össze nem egyezhető. A „Közvélemény“-nek, azt hiszem, már több előfizetője van. Nem tagadom, hogy ezen lap igen szépen közli sokhelyütt és oly bámulatos genialitással közli nézeteit hogy az azáltal fényt, értelmet terjeszt, és a közügy iránt való lelkesedést üdvdús sikerrel lobbantja fel; de ezen lap talán még érdekesebbé válnék, ha az a sok nem eléggé érdekes apróságok helyett a független és jobb párt országgyűlési szónokainak a képviselőház ülésein elmondott beszédeit terjedelmesebben adná elő.

A „Budapest“ annyi szép, annyi magasztos, honfias, nyílt, bátor, a királyt mindenkor kímélő cikkeket közöl. A lapnak terjedelme árához mérve oly nagy, sőt bámulatos, a lapban közlött képek olyannyira érdekesek, hogy minden hazáját hön szerető egyénnek szívéből kell örvendenie azon, hogy ezen lap oly igen-igen kis idő alatt oly szép kelendőséget vívott ki magának. Azonban az, a ki csupán ezen egy lapot olvassa, az országgyűlési képviselők szónokainak egyenkénti nézetei felől felvilágosítást nem kap.

Mélyen sajnálom én azt, hogy az ellenzéki lapok ahelyett hogy szép céljaik keresztülvitelére hazafias szövetségbe állnának, és a megvásárlóit lapok undokságai ellen egyesített, közös erővel lépnének fővényre, igen gyakran egymás ellen tusakodnak, és sokszor az olvasó-közönség megbotránkozására az illedelmi és műveltségi követelések rovására is.

És most berekeszteni ezen kis munkámat, melynek elkészítése testi és szellemi erőm elgyengülése miatt nekem annyi kínomba került, melyet én súlyos fájdalmakat okozó nagy betegségem mellett is sok ideig, sok hetekig tartó nagyon nagy fáradtsággal saját kezemmel voltam kénytelen leírni, mert azon egyén, a kit e munkám könnyítése végett felkérni bátor voltam, a benne helyezett bizalmamnak meg nem felelt, mert diétáit nézeteimet szándékosan oly rútol ós olvashatlanul írta

vala le, hogy iramát felhasználnom nem lehetett, habár én annak fáradságát minden ív után hatvan krajczárral díjaztam vala is. Ezen egyénen kívül pedig e helységben senkisésem volt, kinek szívességét igénybe venni bírtam volna. Megvallom, hogy nagyon félek attól, hogy e munka eredetiségének rovására azon egyén azon alkalommal értésére jött eszméimet elleneimmel közölte vala. De nem is nézem én ezen legújabb irodalmi vállalatomat másnak, mint egy oly merényletnek, melynek megkísérlésére csupán betegesen ingerlékeny természetem volt-képes bírni engemet. Hiszen igen jól tudom én azt, hasztalan volt azon áldozatom, miszerint letartott örökségi követeléseimről végkép lemondtam, mert a gyűlölet, a boszuvágy, a káröröm és talán az irigység is ezen kis munkáim kelendőségének megakasztására is oly gátakat fognak emelni, melyeknek sikeres eltávolítására, fájdalom, én elég erővel nem bírok. De különben is oly író, a ki érzeményeit fékezni képtelen, és a ki egy pártnak kegyelme után sem eseng, sőt egészben ellenkezőleg túlságos nyíltsága által mindenfelé megtámadja a személyes érdekeket, igyekezeteit jutalmazó sikerre nem számolhat.

De nem is várok én ezen talán utolsó irodalmi vállalatomból semmiféle oly előnyt, mely helyzetem nehézségét bármi csekély mértékben is eltávolíthatná, sőt egészen ellenkezőleg igen boldognak érezném magamat, ha ezen legújabb kísérletem csupán azt eredményezné, hogy a már sajtó alól kijött, de elnyomott könyveim, valamint kéziratban létező irodalmi munkáim is a világ színe elé juthassanak. Én ezen cél elérhetése végett nem csak könyveimet engedném szívesen ingyen át, de lemondanék azon összes előnyökről is, melyek kézirataimnak napfényre való juthatásából származhatnának.

Midőn ezen kis munkámat testi és lelki erőm teljes kifárasztása mellett befejeztem, újra átolvastam azt és nagy bánattal vettem észre, mennyire tört már meg ereje lelkemnek. Világosan átláttam, hogy élénkebb színekkel kellett volna ábrázolnom azon vészt és nyomort, a bűnök és ocsmányságok azon tengerét, melyeket Tisza a koncz, préda és kegyekre leső poroszlóinak segedelme mellett képes vala elkövetni. De ha bár elerőtlenedésem felőli tudatom, mely bánatba döntött is, ezen bánatom még sem tudott annyira levérni, hogy hiúságomnak polgári és alattvalói kötelességemet, feláldozni bírjam és e munkám kiadásával felhagyjak. Nem tagadom, hogy igen sajnos érzéssel értesültem a hírlapokból a felől, miszerint tévedésen alapult e munkámban közlött azon nézetem, hogy ural-

kodónk Verhovayt hallgatóg amnestiázni kegyes vala. Noha én még most sem bírom felfogni, mikép lehet az, hogy egy felségárulással vádolt fogoly elítéltetése előtt szabadon bocsátassák, nézetem szerint ily eredmény csupán az uralkodó magasztosságának lelkeségéből származhatik. És most nem vagyok képes elnyomni szívem érzelmeit, midőn kijelentem, hogy én jelenben Verhovay iránt tisztelettel telek el, ki ugyanakkor, midőn annyi vész környezi őt, mondom, ugyanakkor nem gondolva saját érdekeivel, a lelkesedés teljes ihletével és lángeszének egész gazdagságával védi a haza szent ügyét.

Ki is, midőn ezen oly hiányos csekély munkámat honfíui hódolattal nyújtánám át hazámnak, azt ezen tiszta szivemből származó imámmal rekesztem be:

Isten, mennyei szent Atyám
 Fénydús trónod elé száll meleg érzetem,
 Hogy zord kórok alatt ezer
 Lelket, szivet ölö kínjaim átka közt
 Szállt rám mennyei szent kegyed.
 Máskép hő, epedő szivem e közlönnyét
 Sajgó érzetem árja közt
 Nekem nem lehetett volna teremtenem.
 Ámbár meglehet érzetem
 Csak csalképeket oszt most is előmbe,
 Lelkem magzata is ledől
 Átkos, ronda esetek szemtelen átkain.

Midőn én annyi súlyos szenvedés leküzdése mellett ezen munkámat befejeztem, és midőn csupán egészben váratlan közbejött pénzbeli nehézségek folytán voltam kénytelen Budapestre való utazásomat elhalasztani, nagy sajnálkozással értesültem a felől, hogy az „Ellenőr“, a „Hon“ és az „Egyetértés“ című lapok a mostanában alakult egyesült ellenzékét oly igazságtalanul, sőt botrányos durvasággal támadják meg. Sajnos érzéssel tapasztaltam azt, hogy a „Közvélemény“ című lap is túlságos heveskedésre ragadtatta magát. Pedig, egek! mennyire de mennyire kívánatos lenne az, hogy a haza összes erejét tömörítse össze a mostani kormány megbuktatására?!

A független szabadelvű párt tagjai akkor alakítottak új pártot, midőn Tiszának a képviselőházban még óriási többsége volt; és ekkép ezen pártnak összes tagjai a legtisztább hazafias indulatnak oly magasztos szép példáját nyújtották, hogy azon pártnak minden tagja a haza bizalmára és hálájára ér-

demesítette magát. Ezen annyi kitűnő jellemű férfiakból álló testület bizonyára most sem alakított volna oly szövetkezést, melyből a hazára vész származhatnék.

Én megvallom, hogy szívem mélyéből örvendének, ha ezen pártnak tagjai közül mentül több választatnék meg a legközelebbi képviselő választások alkalmával.

De különben is az egyesült ellenzéknek Ígéretei oly mérsékletesek, miszerint joggal remélheti a haza azt, hogy e párt programjában előadott nézeteit iparkodni fog betölteni. Hogy ezen ellenzék tiszta becsületességű szándék vezette, az onnan is világosan kivehető, hogy a jobboldali ellenzék programjában világosan előhossa azt, hogy ő a közigazgatási ügyek tárgyalásánál eddigi véleménye mellett fog megmaradni — azaz a mellett, hogy a közigazgatási tisztviselőket ezentúl ne a választók válasszák, de a kormány nevezze ki. Mennyi vész, átok támadna abból, azt kiki átláthatja, bizonyára a reakciónak rémes erőt nyújtana ezen intézkedés. Ennélfogva én azt hiszem, hogy a haza üdve elkerülhetlenül igényli azt, hogy a legközelebbi képviselői választások alkalmával párt mentül csekélyebb tömeggé törpüljön össze.

Én azt hiszem, hogy véghetetlen nagy szerencse lenne a hazára az, ha a legközelebbi választások alkalmával a közjogi ellenzék tetemesen megerősödhetnék. Hogy azonban ez megtörténhessék, azon pártnak teljes férfias erélylyel és az akadályoktól el nem riadó buzgalommal, sőt a legtisztább becsületességgel, áldozatkészséggel kell lépni a fővényre. Bizonyára, ha valaha, most jött meg ideje annak, hogy e párt lelkes működései által a nemzet tiszteletét és bizalmát kivívhassa.

Én azonban azt hiszem, hogy ezen párt legmegfeszítettebb igyekezete mellett sem lesz képes kivívni azt, hogy a jövő országgyűlés alatt többségre juthasson, és így nézetem szerint honfiúi érzeményei arra intik ötet, hogy az az egyesült ellenzék gyámolítása mellett iparkodjék a mostani kormányt megbuktatni. Hogy ez áldott célzt kivívhassa, még az is elkerülhetlenül szükséges, hogy a jövő képviselő választás alkalmával oly férfiak valamikép ki ne maradjanak, a kik bámulatos értelmük, tudományuk és befolyásuk által az országgyűlés menetelének irányt és útbaigazítást nyújthatnak. Kiket értek az alatt, azt kiki átláthatja!

És még egyet, nincs oly szerencsés államférfin a világon, mint gróf Andrássy, kinek óriási hibáit a sors kedvezései annyira orvosolják. Ha ő most Angliával egyesül, úgy az

oroszt arra fogja kényszeríteni, hogy az Anglia kívánatára reá állni kénytelen legyen, és így a birodalom minden csepp vér-ontás nélkül is nagy hosszas időre minden képzelhető orosz és németországi fondorkodások ellen biztosítva lesz.

Ha Andrásyban csak egy csepp becsületértés van, úgy el nem fogja mulasztani azt, hogy ő mint országos triumphator tűnjék fel, mert akkor be fogja tölteni azon Ígéretét, hogy ő minden vérontás nélkül Ferencz József birodalmát bírta biztosítani. Ha azonban ő rábírná venni arra O Felségét, hogy az Boszniát és Hercegovinát elfoglalja, akkor ő gonoszsága által nem csak vést hozna a birodalomra, de uralkodónk magasztos lelkiismeretére is árnyat vetne.

Tiszának otromba, a vallásszabadságot sértő rendeletére mosolyognom kellett. Isten tudja, minő czélt akart ezen nyomorult otrombaságával kivívni. Én most igen komolyan lesem, mit fog ez ügyben Zsedényi tenni, vájjon hallgatagsága által szolgálatkészsége felől újabb tanúságot fog-e nyújtani?

FÜGGELÉK

az „Eszmék“ című prózai munkámhoz.

Az 1818-ik évben súlyos betegségemben megfogyott lelki és testi erőm kínos küzdelmei alatt készült verseim.

Imádság.

Isten mennyei szent Atyánk!
Forró, tiszta imám sóhaja száll feléd;
Szálljon Hunnia téreire
Forró szent bizalom népe királya közt.
Sújtsd oh sújtsd le azon gonosz
Rondán gyáva hadat, kik nyomorult saját
Érdeküknek alá vetik
Oly bús árva hazánk üdveit, érdekét. —
És oszlasd el a búst homályt,
Melyet gyáva csalók gaz csele alkotott.
Oh szánd, szánd meg ezen szegény
Országot, s leborul színed előtt e hon.

Magamra.

Megfogyva lelki erőm, testemnek kínjai nyomnak,
Ah, de szegény szívem vágya erélyre gyulaszt.
Úzni a vést, poklot s áldást terjeszteni helyébe
Forró érzelmem vágya epedve eseng.
A szép égi erény, nemes erkölcs mennyei vágyát
Árva szegény lelkem mért nem üdítheti fel,
Vajha a rám zúdult vad sors zord átkai ellen
Megtört árva erőm ihletés érzete oly

Sugár volna, mely a gaz bűn keltette homályt szét-
 verni segitné; mért volna merény ez imám?
 Büntelenül omlott száz kín rám; ég Ura töltsd be
 Tiszta imám, mielőtt égi lakodba fogadsz,
 Ah! ha az Isten erőt, ily czélt ki teremteni adna
 Forró kálaimám szállna epedve felé. —
 És a vad dühhel rám zudult kínözön átka
 Ily kējérzet alatt üdvbe fuladna alá.
 Vajha azon vigasz gyógyitná helyzetem átkát,
 Hogy buzgó vágyam nem vala pusztá remény.
 Vajha az égi malaszt sikeritné lelkem imáját
 A hon gyásza helyett, szállna reája derű.
 Istenem oh könyörülj, könyörülj ezen árva hazán, sújtsd
 Sújtsd a honárulók szennyt li gaz csapatát
 És kelts tiszta erényt, ébreszd fel a honszerelemnek
 Nagy szent nemtőjét, égi varázslatival,
 S majd kilehelt lelkem forró érzelme hevében,
 Hálaímái között áldani fogja kegyed.

A költő.

Majd ha dalán kivirúl a szégyen, gyenge pirultan,
 A rémület, a bú szent nyugalomba fulad;
 Bajza fölött, ha a bűn ocsmány gabszága nagy nndort
 Kelt fel: a szép érzet mennyei lényé üdül;
 Búvteli rajza nyomán, ha kivillan a tiszta szemérem
 S a siker érte negéd, hetyke nyugalma ledől?
 S a honnak sápadt arczán kivirulnak a rózsák,
 Gazdag bájaikon kéjre gyuládnak a szűk.
 S majd ha a SZÍV melegén a jólét önti ki üdvét,
 A honi boldogság szép amarantja virul.
 Zengzetein ha a rut kétség zord átka eloszlik,
 A kegyelet, s bizalom bájai tűnnek elő,
 És a mosolygó szép hajnalnak mennyei fényén
 A jólél vidám angyala fon koszorút.
 S majdha a honszeretet s az erény buzgalma dalán fel,
 Lángol: a bűnnek lép ronda nyomába erény.
 Szálljon egy égi fohász epedőn az egeknek ölébe,
 És a díjra talált könyje peregjen alá.

Ferencz József.

Lelki erőd szárnyán szálljon rád mennyei áldás,
 S védje meg országid, s önmagad érdekeit.

Erzsébet magyar királyné.

Lelked igézetitől meghatva tekintsem az Ég rád,
Öntsön erőt, fényt, szép érzetid árjaiba.

Rudolf koronaörökös.

Fénydús lelki erő vezetése között beutaztál
Annyi sok országot, drága tapasztalod
Üdve alatt támadt telkednek lángja derítsen
Fényt a homályba: korán szállj a dics ormaira.

A konstantinápolyi éhezők ügyében
kiknek enyhítésére uralkodónk tízezer forintot küldött.

Zord ínség átkán tenger nép dől a halálba:
Üzni a vést a király telkes erélj're hevült:
Fényes erénye hiszem fog kelteni vágyakat, áldást
Szép nemes áldozatok lángjagyulasztni szokott:
Majd ha hevült vágygyal lágyult érzelme hevében
Üzni a tenger kint, üdvöket ontani szét,
Drága királynénk szép diadalmas harczra kilépend
Büszke, dicsó harczán üdvözön árja fakad,
És a megmentett sokaságnak telkes imáján
Isten a mennyekben tiszta örömben merül, —
Üzni a poklot, a vést, áldást alkotni helyébe,
Isteni léleknek kéje, imája, heve.

Kossuth Lajos.

Téged az égi malaszt az erő ormára emelt fel
Mért? hogy harczod alatt üdvbe fuladjon a vész.

Beust.

Biztos irányt nyújtó csillag vagy, az égnek ádánya
Lelki erőt, nagy erényt néked az Isten adott;
Égi malasztja a vést, a homályt el elűzni akarta.
S szent kegyeit küldé, telked emelve alá.

GrófLónyay Menyhért.

Bámulatos tudomány, fénydús nagy szellem erővel
Vágysz szétverni a hon gyászta i föllegeit.
Szép küzdelmeiden lengjen kegye égi Atyánknak,
Fogyjon a vész, a nyomor, szálljon ahonra malaszt.

Somsich Pál.

A ki dicső fénynyel le-legyőzi a nemten önzést,
 Oltalmazra siet gyászleli árva hazám.
 Arra az érdemnek büvdús tündérei szállnak
 A hálás nemzet szent ölelése repül.

Mocsáry Lajos.

Árva hazánk nagy ügyét szent hévvel védeni vágyva
 Nyílt sisakú harcban hősién üzöd a bünt.

Orbán Balázs.

Fényes lelki erőd, dús forrásokra talált: bár
 Használná azokat, hogy felüdüljön a hon,
 A nyomorult kormány, mely megveti a haza üdvét,
 Osztrák érdekekért vészbe taszítja a hont.
 Ily rút átok alatt kell sinlened árva hazám mért,
 Mért nem száll nagy erő, gyermekid érzetibe?
 Istenem áldd meg e hon nemtőit, lelkes egyénit;
 Áldd meg ezen lángdús szellemi hősiédet is!
 Bús epedő lelkem forró érzelme miként ne
 Vágyna esengve hazám tűzni reád koszorút?
 Ak de szegény lelkem keserű bús gyásza nem önthet
 Drága hazám rád fényt, üdvöket, éltet erőt
 S így nyilast egyedül ily imába lel árva kedélyem.
 Szálljon az Istennek mennyei szent kegye rád.

A képviselőkhöz.

A haza, emberiség, a király birodalma, családjai
 Vészéit üzni, erőt nektek az Isten adott.

Muzslay Sándor.

A haza, emberiség ügye, s hív jobbágyi figyelmed
 Híven képviselik szép nemes érzetidet.

Jókay Mór.

Szellemi fényeddel díszít szórsz ezen árva hazára;
 Jellemi árnyaddal gyászba borítod a hont.
 Istenem a kit erőd oly dús ormokra emelt fel,
 Mért rogy alá a bűn ronda lebújajaiba?!
 Istenem, oh de miért késel?! villámaid áldást
 Mért nem szórnak alá? Sújtva az átkot, a bűnt!

Csernátony.

Bűneid átka miatt most a bús haza átka repül rád
 S majd, ha kimúlsz, lelked poklok ölébe siet.
 Istenem, ah de miként mersz lépni elébe a népnek, —
 Szennytelen gazságod sérti az égnek Urát.

Horváth Mihály.

Pap. vagy, az Istentől még sem félsz, drága hazánknak
 Udvei ellen törsz: megver az égnek Ura.
 Mint író büvdús, gazdag nagy fényben ragyogsz fel,
 Mért lököd el fényed, szellemed árnyaival?

Némely képviselőkhöz.

Ronda gaz önzésért tört döftök az árva hazába,
 Ég Ura! ah verd meg, verd meg e ronda hadat.
 Térjetek oh mielőbb a rénynek ölébe: az Isten
 A bűnbödőknek drága bocsánatot oszt.

Szemérem.

Bájteli arcú hölgy Isten magzatja szemérem.
 Leljen a SZÍV enybet mennyei bájaidon.
 Égi varázslatidon kéjelgnek a mennyei lények.
 Kéjjel akasztják rád égi füzereiket.
 Vajha a bűn végkép vényednek alatta ledőlne
 A diadalmas erény fonna neked knszorút

Hazámhoz.

Árva hazám, fiaid bűnén nagy vészbe omoltál,
 Szálljon az Istennek mennyei szent kegye rád.

Árva erőm, de miért nem képes apasztani az átkot?
 Meg-megtörve a bűnt, rényre emelve a szüt.
 Lángzó érzelmek! s epedő bő vágyak emésztik
 Lelki erőm mért száll kínözön átka reám?

Báró Simonyi Lajos.

Szép, nemes áldozatod fényén tündöklük az érdem
 Büszke családi érény fénye köríti neved.

Peitler váczai püspök.

(Irtain, midőn olvastam, hogy negyvenezer forintba került épületet
 közzéjára engedte át.)

Büszke tulajdonokat, szép dús Tényekkel emelni. —
 A haza áldás közt élvezi kincseidet!

Morvay János terenyi plébános.

Sok szívesség szívem hálará tüzelte,
 Erzetim árja között fontam e kis koszorút.

Mudrony Soma.

Szellem erő, tudomány, jellem szép szónoki készség,
 Dús védszellemeid s a haza védfalai.

Chorin.

Adjon az égi malaszt több ily daliát a hazának,
 És kivirúl a kopár, rögtön eloszkh a gyász.

Helffy.

Szellemröd szárnyán fénydús ormokra repülsz fel;
 Onnan erőt, áldást üdvöket öntesz alá.

Madarász.

Árva hazád forrón ölelő kebledre szorítod;
 S felfogod a gabság s ronda cselek nyilai*.

Simonyi Ernő.

Roppant lelki erőd bámulva csodálja a nemzet:
 Leljen az istápot jellemed üdvein is.

Irányi Dániel.

Hősi tusádra a fény büvdús áramlata ömlött,
így vonod a bűnt a rénynek iránya felé

Bónis Sámuel.

Szép koszorúidnak büvén gazdagszik az ország:
Szirmaikon lengnek, jellem, erény, becsület.

Huszár Imre.

Érdem, erény szárnyán mi dicső feljutni magasra!
S onnan elűzni az árnyt, fényre segíteni a hont.

Gróf Apponyi Albert.

Hogy ha sok ily fiatal fő-főura volna hazánkknak
Ronda homályi árnyán fényözön ömlene szét.

József k. főherczeg.

Lelkes atyád fénydús pályája miként ne teremtné
Benned hő vágyat lépni dicső nyomain?
A mikor a nemzet s a király közös érdekít egybe
Fűzöd az égből rád édes atyád mosolyog.
És. ha magas lelked hő vágya az égbe röpül fel,
Üdvöket és áldást drága hazánkra eseng;
Akkor e lelkes imák feljutnak az égnek ölébe.
Büszke nagy érzeteket keltnek atyádban azok,
És a midőn lelked dús fényén női a hon üdve
Akkor atyád forró ihlete száll le reád.

Már is a nemzetnek vonzalma emel neked oltárt
Melyen a dús bizalom szent tüze csillog elé
Vajha ezen bizalom szent üdve alatt lerepülne
Üdvöket és áldást szórva az égi malaszt.
Hogy közös ihlet alatt szent frigy köteléke szoritná
Szép bokréta gyanánt össze a hont s a királyt.
Hogy ne akadna egyén, ki e két nemtőköt egyenlő
Hévvél nem zárná tiszta szerelme közé.

Mint ne borulna reád a hazának szent ölelése?
 Mint ne teremne virág rényeid üdve alatt?
 Mint ne ölelnének forrón keblükhöz az érdem
 Szent öslényi, a kik védk a szépet, a jót.
 Mint ne? hisz arva hazánk állását lelked erényi
 Mint a virulatot a rózsza, akép emelik.
 (Tévedésből nyomtatott az idén készült versek közé.)

Ferencz Károly

Ő cs. k. Fensége hamvaihoz.

Annyi magasztos erény, lágy SZÍV, oly szende szelídség,
 Dús jótékonyság, szívreható modorod,
 Üdvöket és áldást titkon terjeszteni vágyó
 SZÍV; József császár dédrokonod emelő,
 És szívét győző fénydus, alakára ütötték:
 A történet emel nektek örök pyramist!
 És még lelki erőd a jövőn andalgva mi éllel
 Birt a jöveodöncck hatni be titkaiba?
 O a porosz hatalom vészétől óvta családját;
 Nem lelt lelke gyönyört, kéj } a jövő alakán.
 Lánggal emelt arczczal, küldé az egekbe imáját,
 Tiszta, derült napokat kért a jövőre alá. —
 Ennyi tökély s nagy erény fénydus nagy bajnoka hozta
 Nagy lelkének szép hősieis áldozatát.
 Így a meglágyult szívek szent tünde virányin
 Hála virágokból font koszorúd pyramis!

Gizella kir. főherczegnő.

Német földre jutott a nemzet kincse, de annak
 Drága zomanczában büszke az árva haza.

Valéria kir. főherczegnő.

Bárha kicsinké vagy is, még is vonzalma a honnak
 Tűzni kies rózsát szép alakodra siet.
 Bárha kicsinké leány vagy, mégis a nemzet imája
 Üdveidért forrón szállni az égbe szokott

Pápay István.

Fényteli nagy lelked s olyr forró honfi szerelmed
 S annyira szép, nazdag lelki vonásaidon

A pépek hálás nemtőik örömbe merülnek,
 Áldás közt szórják rád koszorujaikat.
 Ah, de miért, de miért nem bírja kiönteni lelkem
 Lágy epedő szivem hála igézteit?
 Vajha szelíd kegyeid bü vének alatta simulna
 Sok nyomorult új ur hetyke silány modora.

Gróf Széchenyi István hamvaihoz.

Égi lakodba repült legfőbb nagy hőse hazánknak,
 Szálljon nagy lelked mennyei kincseivel
 Szálljon elénk, osszon dús rényt, nemes érzetet, áldást,
 Sújtsa az álszentek, ronda csalok seregét.
 És a miért oly hűn s forrón nagy lelki hatással
 Küzdél, vívd ki erőd szent tüze árjaival,
 Hogy fejedelmünket közös érdek kapcsa szorítsa
 Össze hazánkkal, e hon áldja imádja nevét.

Német Albert.

Döntő érvekkel le-le sújtod az átkokat, a vést,
 Fényteli élczekekkel fűszerezed szavaid.

Ferencz Károly cs, kir. Főherczeg hamvaihoz.
 Égbe repült nagy bős, önts áldást, üdvöt alánk, hogy
 Fénydus telkednek büve elűzze az árnyt,
 Vajha magas telked fényen eloszolna a káros,
 Durva homály áldást öntne reánk a világ,
 Adja az ég mielőbb, hogy dús kéjekbe merülhess,
 Hogy ha alánk nézesz, látni fogod, miszerint
 Gyermekek a vésznek bús arczát üdvre derité,
 8 nép-ima száll forrón hála fejébe felé.

Gróf Teleky László hamvaihoz.

A becsület 's az erény a honszeret s magas érzés
 Bajnoka hamvaihoz száll fel az égbe imám,
 Szállj te a mennyekből és szent alakodnak igéző
 Ihletein gyűljön lángra a honszeretet
 Vajha dicső árnyad bűvén kivirulna a széken,
 S átalakulna a sors annak igézetén.
 Vajha varázslatodon hó áldozatokra gyuladna
 Szép nagy vágya alatt több fiad árva hazám

Ah bár enyhítne szíved bús gyászait az, hogy
Megjelenésed alatt üdvbe merült el a vész.

A czimzetes mágnásokhoz.

Bámulatos nagy előnyt nyújtott a sors kegye nektek,
Romba taszítani a bűnt, fényre emelni a rényt,
Égi gyönyör, melyet gyáván megvetni, egek mint,
Mint lehet értelmes, fő nemeseknek? Az ég
Szent kegye mért nem emel titeket dús büszke tetőkre?
Mért nem iparkodtok fényre emelni a hont.
Küzdjetek! és lelkes küzdelmeteken kiviruland
A kicsikart ország ronda kopár avara,
Fény teli érdemből mért nem fontok koszorúkat?
Erre saját magatok tiszta nagy érdeke int,
Nemcsak a honszeretet, de a lelkes, szép, nemes érzés
Szent nemtője is oszt nektek erélyre erőt.
Ah, hallgassátok meg az égbe röpített imámat,
S törjetek a dísznek fényied orma felé,
Vajha a nemzetnek meglágyult érzete rakna
Nektek szent szobrot hála fohászaiban.

Idősb gróf Károlyi Istvánná.

A jótékonyság ragyogó szép csillaga férjed
Sziveden is női ily szép koszorúra virág!
Mert oly nagy lelked kegye mennyi, de mennyi keservet
üdvbe temet, kegyeden díszre virul az avar,
Ah, hány elhagyatott bús árva lel életet, enyhet
Lágy nemes érzelmid mennyei büveiben.

Simor János.

Rényeid, érdemeid dúsán koszoruzta királyunk
Égi Atyánk kegye is gazdagon ömle reácl
Ennyi kegy, ennyi malaszt hálára miként ne tüzelne?
Disz a hálának jutni teteire fel.

Haynald.

Érdem, erény, szárnyán sasként ormokra repültél,
Hősi tettükről dús üdvöket osztani dicső,
És a nemzet örül, buzgón üdvözli szerencséd,
Mert nagy erényeidben Hunnia tárara talál.

Samassa.

Érdemedért száll rád a király kegye hála fejében,
Hősien oszlasd szét a haza fellegeit
Mert fejedelmednek dús üdve a nemzeti üdvvel,
Oly közös érdek szeut kapcsolatán alapul.

Roskoványi nyitrai püspök.

Oly dús áldozatot köz czélra miként te ki sem tett
Díja e nagy ténynek? durva közöny feledés!
Hogy ha ez összeggel korteskedel akkor a kormány
Rendek címekkel tépi füzérid el.

Ipolyi Arnold.

Téged az égi malaszt oly gazdag szellem erővel
Díszített fel az ég e nagy adánya nemes
Lelkedet a ténynek fénydús ormára vezette
Küzdemed sikerén mennyei üdv mosolyog,
Szellemi kincsekkel díszíted az árva szegény hont
Fáradozásid alatt Hunnia gyásza apad.

Tárkányi Béla.

Érdemeid féryén lerepülték a mennyei lények.
S ihletés érzettel felkoszoruztak azok.

Az egyesült ellenzékhez.

Hogy ha a bűn hőst, ha Tiszát megdöntitek, úgy majd
Rátok a hálának rózsafüzére repül.
Vajha ne lenne egyén e párt közt a ki ne zárná
Forró ihlet közt hó kebelére a hont.
Vajha a csáboknak rút szörnye elesne magaszo^s
Jellemetek fényén úgy feüdülné a hon.

Gróf Teleky Sándorné.

Fő nemes állásod fényét nagy mérvbe növesztik
Szép tényékbe kitört nagy magas érzeteid
Ritka szerénységed ragyogó példája miként ne
Fonna neked koszorút? mint ne emelne szobort
Ah de a nagy lélek legfőbb díjt öntudatán lel
S annyi erény forró hála fohászaiban.

Pamjanics özvegye.

Férjed a mennyekből lelencz ezen árva hazára
 Hála fohásza között nyújt neked égi füzért
 Melybe egy-egy rozsát hűn tűz a nemzeti hála
 Erdem erény üdvén oszlik a bánat a bú.

Márky József.

Műveid ékeiben dús támra talál a hon üdve.
 Forróbban, mert nem zár kebelére hazánk

Báró Vay Miklós.

I.

A meglágyult hon kért rád dús üdvöket áldást
 S így emele oly szép fényteli ünnepedet!
 Vajha aranymenyegződnek dús fénye sok évig
 Ihlethetné meg üdvteli életedet.

II.

Az ő elnöksége alatt hozott a kerületi egyházi gyűlés
 oly végzést, mely meghagyja a lelkészeknek azt,
 hogy azok a miniszteri rendeletet ne teljesítsék; ő
 lépett fel a törvénytelen rendelet meghiúsítására
 legelői.

Legközelebb ismét fénydus nagy erélylyel emeltél
 Védfalat a jognak; s a haza érdekeit
 Rútul megsértő belügyéri parancsnak ijesztő
 Rémalakát legelői hősi tettökre jutó
 Lelked dúlta alá, a bűn sárkánya leomlott,
 Vajha dicső példád keltene lelkes erélyt
 Mely a bűnhősét, hóhérját drága hazánkknak
 Bársonyszékéből úzze el átka között!

Gróf Szapáry Gyula.

Szép jellem, becsület, nemes érzés tűznek eléd szép
 Füzért, azt hálám sóhaja lengi körül.

Simor János.

Téged az égi malaszt oly fény ormókra emelt fel,
 Nemzeni dús áldást büszke hatalmat adott

hálául oltárt Istennek rakni miként ne
Vágnál szép tények büvteli üdveiből?!

Ferenczy Ida.

Szép bizalomnak örülsz, nemtőnk kegye bérezre emelt fel
Bár mielőbb annak szállna gyümölcse eléd!

Ez az idén készített verseimnek két legutóbbika:

Mint ne érzeném azon
Szent kegyed kegyét
Szóba ontni érzetim
Hogy megengeded.
Annyi kin miatt szegény
Szűm mi díjra vár?
Hogy teremtve vesszen el,
Mint selyémbogár.

Isten égi szent imám
Hőn repül feléd,
Szóba öntni érzetim,
Hogy megengeded.
Oly beteg, beteg vagyok.
Mindenem be fáj ;
Szent kegyedben érzetem
Még is írt talál.

És e vágyam életet
Nyert az ég kegyén,
'S így uram, miként ne is
Áldanálak én?

II.

Hogy ha Isten szent kegyelme És talán ha szent kegyébe
Szállna még felém, Venne még az ég
Napja életemnek újra Egy virágnak éltet adnom
Sütne meg elém. Tán lehetne még.

Bár ha megtörött erőmnek
Büve elfogyott;
Rám szegényre annyi annyi
Kín, keserv rogyott.

Öh de még is hálaérzet
Szállna szállna rám
Újra égne vágyam, érted
Élni szép hazám.

Tán akadna egy leányka
A kit énekem
Felhevítne, egy virágot
Nyújtna tán nekem.
Üdv ha e leány nevére
Felgyuladna a
Honfiérzet: úgy ragyogna
Újra Hunnia!

így talán szegény fiának
Fonna az füzért,
Maglehet ha árva lelke
Már az égbe ért.

Mutatványok

a „Prosa és Vers“ című vastag nagy
kötetű munkámból.

Vezérliang.

Légyen a magyar hazája
Büszke, lelkes és dicső;
Lesz, ha népe büv varázsa
Által, üdve, fénye nő.

Lesz, ha büszke dalnokának
Hő szavára hallgat, ő;
Üdveim meleg szavának
Népe rénye tűn elő.
Így az a ki távolítja
A czudar gaz érzeményt,
A hon üdveit kivíja,
Vet hon ára tiszta fényt.

Annak érzetére mért rogy
Annyi annyi búözön?
Zengzetére mint lehet, hogy
Nem rogy össze a közöny?

Ronda bűn gonosz cselekednek
Gryász gyümölcse e közöny:
Díjt ki oszt az énekesnek?
Szív keserve búözön.

Mint lehet, hogy életének
Téréin csak egy virág
Nőj? tudatja: jaj szegénynek
Írt csupán ez érzet ád.

Ah de néki Istenének
E kegyen merengnie
Nemlehet, gyönyört, szegénynek
Az nem önt keservibe.

Üdv ha elmerül a vétek
Tiszta érzet árjiban;
A magasztos érzeménynek
Szent hatása, büve van.

Mert a vétek undok átka
Minden üdvöt összedönt;
Még a rény magasztos arcza
A világra üdvöt önt.
Kín, keserv, szomor terül el
Szive minden érzetén,
Sorsa ah mikor derül fel?
Sir fölött rebeg remény!

Ah de megmarad nevének
Fénye! még e hon fennáll.
Lángvonásin énekének
Bár ki is magába száll.

Ah de a csel, e sugárt sem
Engedő kifejteni;
Azt csak eltemtetésem
Fogja létre keltetni.

Meglehet, hogy a nagy égbe
Több fohász repül felém:
Almaimnak e reménye
Már is üdvöt önt elém.

Melynek üdve közt erélyem
Árnya mégis megmarad.

Ah de mégis érzeményem
Szárnyalása lankadat.

Nem, nem űzi szét szegénynek
Ontudatja kínjai;
Ah .mikor fog életének
Üdve felderengni itt?

Bár miként eseng kedélyem
Büszke dalba ömleni;
Nincs erőm sok érzeményem
Fénysugarba gyűjteni.

Ah miért tör őreája
Annyi kinnak átka? nem
Nem teremthet itt dalára
Játszi fényt a képzelem!

Ah,! pedig ha szenvedések
Átka nem szakadna rám,
Úgy erőm mi? nemzetének
Védeleke lenne tán?

Imádság.

Légy imádvá Isten!
És a bűn lerogy;
Majd e szent kegyednek
Üdvein jövendnek
Fényre a jogok.

Légy imádvá Isten!
Légy te szent alak!
Szív erényre olvad,
Bűn, vizzály, pokol-had
Össze omlanak.

Légy imádvá Isten!
S majd a szent erény
Földre száll, lerogynak
Tervi a gonosznak,
Elvonul a kény.

Légy imádvá Isten!
És reményiek én;
Tiszta érzeménybe'
Kéjt miként ne élne
Isten ég *Ölén?*!

Légy imádvá Isten!
És az átkozott
Gaz csalóknak átka
Nem hoz a világra
Gyászt, pokolt, romot.

Légy imádvá Isten!
Annyi bánatom,
Romba dől, nagy élvét
Mér reám a végzet,
Majd csapong dalom.

Légy imádvá Isten;
Majd felénk todul
Szent kegyednek égi
Bűye, s úgy a régi
Átok elvonul.

Légy, imádvá Isten!
Majd e szép honon
Női a honfi érzet
S majd az annyi vétket
Üdvözönbé von.

Légy imádvá Isten!
Üdvbe fül a vész,
Tégedet dicsérve
Frigybe mint ne lépne
SZÍV, erő, hit, ész?

Légy imádvá Isten!
Szent hazánk körén
Annyi üdv terület,
Hogy gyönyörre gyűl fel
Isten ég ölné.

Légy imádva Isten!
 Annyi árva fi
 Vére nem foly és a
 Béke szent malasztja
 Fog virágzani.

Légy imádva Isten!
 Elterül a fény;
 Ijástí, hogy csel átka
 Árnyt vet e sugárra
 Kínos érzemény.

Légy imádva Isten!
 S majd az ifjakon
 Női a honfi érzet,
 A dicsőt, a szépet
 Az körébe von.

Légy imádva Isten!
 És a férfi szép,
 S nagyra tört erénye
 Által a hon éke
 Dús tetőre lép.

Légy imádva Isten!
 És e szent kegyed
 Üdvein a gyermek
 Belsején teremnek
 Szép nagy érzetek.

Légy imádva Isten!
 Majd a hajadon
 Nő leend; körében
 Föl virul az éden
 Üdv tanyáz azon.

Légy imádva Isten!
 És az agg gyönyört
 Lel körén, a múltnak
 Képein a búnak
 Arcza élvet ölt.

Légy imádva Isten!
 Kínjaim felett,
 A gyönyörnek égi
 Geniusa tépi
 Szét keservemet.

Légy imádva Isten!
 .. Felvirul erőm,
 Üdvein a jognak,
 Újra felbuzognak
 Üdv, erő, előny.

Gyászodon árva hazám.

Gyászodon árva hazám keserű fájdalmakat érzek!
 Törpül lelki erőm, kínom ez átka alatt:
 Küzdeni üdveidért, szivemnek vágya epesztő:
 Vajha virulatodon, vajha üdülne erőm.
 Lelkem a lelki homályt szétverni esengve szeretné,
 S sírba temetné a nemtelen érzeteket.
 A jellem s az erény legfőbb nemtőik a bonnak,
 Árva erőm őket mért nem üdítheti fel?
 Drága hazám lángzó szivemnek szent tüze száll) ad,
 Lángja borúlátodat mért nem is üzheti szét?
 Érzetim e lángját Isten keltette, miért nem
 Száll siker és áldás, lelkem ez álmaira?

Beniczky Mihályhoz.

Hogy ha sors üldöz, s felbőszült elleneidnek
 Rád nagy dühvel száll lángteli gyűllete,
 Űgy ki silány bérért át kos bűnökbe merülni
 Nem fél, az gazdagdús kegyek üdveiért
 Teljes egész tüzzel fog rontani arra, kit aljas
 Förtelem és bosszú áldozatul kiszemelt.

S így félhetsz, mert hány nyomorult gaz ronda egyén fog
 Rontani rád, szennyes bűnözön átkaival.
 S így vad bántalmak vad halmaza fogja lesújtani
 Eddig megmaradott gyenge virágaidat.

Mert elnyesni kegyét olyaknak, kikre a sorsnak
 Gazdag adánya repült, élvezet és haszon is!
 És üldözni öröm, kit a balsors annyi csapása
 Meg nem tört; sőt az büszke tetőkre eseng.

így, ki nem üldözi azt, kit ekép nyomorít el a vad kény,
 Annak lelkében tiszta nagy érzet ömöl;
 És még az, ki ezen letiportat emelni segíti,
 Nagy nemes érzettel nyújt neki enyhet, erőt.

Az szent hévvel emel szobrot diadalra magának,
 Melyre a hálás szív rakja le áldozatát.
 Neked egy ily szobrpt ^szivem hő érzete állít.
 Forró kálámnak zsenge virágaiból.

Atyám árnyékához.

Gyermekéveimbe, bennem
 Annyi lelkit az honolt;
 Képzetemben annyi eszme
 Gazdag áradatja folyt.

Lelkem annyi dús erővel
 Tűnt ki; szép remény fakadt,
 Ah, de sorsom elrabolta
 E magasztas álmákat.

Jaj nekem, kies virágim
 Elfagyasztá, végzetem;
 Elfelejtnei gyermekévim
 Mért nem is lehet nekem?!

Testi kórok és keservek
 S más ezer csapás alatt
 Szellemem magasztos árja
 (Ég adánya) megapadt.

Elrabolta szellememnek
 Fénytüzét a sors dühe,
 Ah, de szívem érzetének
 Megmaradt nemes tüze.

Oly koráni olvasások
 Lány kedélyem izgaták,
 Azt mi szép, nagy, s a mi undok, Tiszta könyje gyermekednek
 Lángolóan meghaták. Hamvaidra hönpereg.

Jó atyám, repüljön égi
 Szent Atyánk malaszija rád,
 Ez fiad meleg fohásza,
 Lelked arra úgy-c ád?

Képviselőkhöz.

— Már régiebb idő előtt irtani. —

Felpöffeszkedhetsz, honatyának tett meg az erszény;
 Mint a silány ficzkók gyáva negédbe sülyedj!
 Ah, de nem ön pénzed, de a kormány pénze emelt fel;
 Most neked az hetykén szórja parancsolatit. —

J ó atyám te izgatád fel
 Bennem a becsvágyakat;
 Nem tudád, hogy Ég haragja
 Küldte rám ez álmákat.

E veszélyes érzet átka
 Dúlva tört ki telkemen,
 Csendem, üdvöm, és erőmet
 Összedúlta végtelen.

Ah, de vele szűmben annyi
 Tiszta érzet ébredett:
 Működése jó atyámnak
 Nyújta nekik életet.

A dicső erény szerelme,
 Borzadály a rút előtt:
 Bennem érzeményeidnek
 Hős sugallatára nőtt.

így habár a becsvágy bennem
 Szenvedélyig izmosait,
 Vele rám ezer keservnek
 Gyász gyümölcse, kín fölült

Mégis égbe fölörpített
 Szűm fohásza oly meleg:

Jellemet, és lelket, tudományt kíván ezen állás;
 Hogy velők nem bírsz, téged előnyre emelt.
 Szép, ha erény szárnyán e tetőre emel fel az érdem,
 Jaj, ha az aljasság átka odáig az út.

Őzeit értél, fitymáld a világot, fényre jutottál;
 Csúszálj és dőzsölj, ronda helyekre siess:
 Ily helyeken ha pazarsz, s ki-kitünsz, úgy célod eléred,
 Hős a ki nagy hetykén büszke negéddel uralg!
 Ásítgatni miért járnál gyűlésbe? tanulni
 Annak kár, a ki már fényre emelte nevét!
 Sörház korcsmáknak lettél hős büszke lakója,
 Ott nagy urat játszol, fekvé babéraidon!
 Már a cigány s pinczér hálája buzogva borúi rád:
 Élj kéjt e bájdús rózsafüzéridein I
 A komlóba' mulatsz, hetykén ki-kiszórod a pénzed,
 S így szállsz a dicsnek fényteli orma felé!
 Nagy magas érdemmel szerzett pénzedre nevetnek
 Ronda cigány kívül: hölgy, pipa, kártya, bor, eb;
 Ily kiadások alatt rád a dics fénye kivillan;
 Mit se nyom e mellett jellem, erény, tudomány,
 Ily kiadások alatt lelapul erszényed ekép már
 Szép nagy célra: „Ez áll“ abba garas se marad.

Majd ha a nemzetnek jogait letiporni akarják,
 .elt kapsz, hogy zúzd szét nemzeted érdekeit.
 Ronda gonoszságod díjául nyerted ez állást
 Hála fejébe siess dűlni az árva hazán
 És szavad átkával megsebezded a bús haza üdvét
 Most már nem sörház, dús terem öble fogad, —
 Elsírolni hazád üdvét ott hévvel igyekszel:
 Mint hathatna reád bús honod árva jaja?
 Mint? hiszen üdvöd még ragyogóbban fog kivirúlni,
 Pénz, rang, czimerek is befedik átkaidat.
 Mint szállhatna ezen bajnokra keserv, ha hazáján
 Ejt sebeket? ha ekép vágyait éri utói?
 Hát nem tartozik-e ki-ki legfőbb gonddal ügyelni
 Arra, hogy érje el azt a mire vágya vagyon?
 Durva parancs csendül! ekkép a tilinka szavára
 Medve gyanánt szökdelj: sündörög a ki okos!
 A csempészettel nyert pénzből neked is osztanak:
 Zsoldos! szégyenedet hetyke negédbe temesd!

Félre csapott kalapod pöffesztve jelölje mi úr vagy,
Bár pénzért csúszol, hetyke legényke maradj.

Hát még az, nagy Egek, ki a zászlót megveti, melyet
Forgata a mikoron vágyva Csenge a nép
Szent bizodalmának szárnyán eljutni odáig,
Hol magas érdemnek téré felé megy az út.
Forró tiszteletet s bizodalját nyerhet-e kérdem?
Öt nyomorúlt lénynek tartja a lelkes egyén!
HQgy ha le nem mond nem szégyel székébe' maradni,
Ámbár kárhozatát szórta kerülete rá. —
A honatyák ötét mint bírják túrni körökben?
Durva homály árnyán mint ne apadna a fény?

Szent igaz ő bátran roskadhat e szennyek ölébe*
I" Megszegi bár szavait, senki sem ütheti ki
Ot zsiros, fénydús állásáról, ha lejár a
Nyert bizomány, már ő szép hivatalba' leend.
Ily bősök hozzák törvényeid árva hazám, így
Dús áldás azokon mint ne tolulna elő?
Ily lelkes honatyák szerető keblökhöz emelnek;
Ily meleg, ily szent hév mint ne üdítene fel?

Vajha a nemzetnek szép érzete lenne érődé,
Melyet a kapzsi kebel be ne vehetne soha;
Vajha a nemzetnek megdőlt erkölcase ne döntne
Száz vész átka közé Tégedet árva hazám!
Vajha a képviselők forró szent érzete lenne
Védbástyád, melyből dúsan omolna ki üdv,
Vajha e rajzolatom csak torzkép lenne, a melynek
Rút idomán a gúny ronda alakja vicsog.

Törvényt hozni mi kéj! áldást alkotni mi dús élv!
Boldog az, a ki dicsón törhet ez ormok elé;
Isten e drága kegyét ki eléri, de mert nem igyekszik
Forró hálával törni Olympig utat?
Gaz, ki ez állásán a hazát el bírja feledni,
Sőt azon a bűnnek szobrot emelve halad,
És ily hetyke, silány, nyomorúlt gazgyáva egyének
Bírják üdveidet rombataszítani hazám!
És e silány ficzkók kicsodák? tisztársi azoknak
Kikre a nemzetnek hála imája borúit;

A kiket Istennek magas és szent égi üdvbe kegyelme
Küld vala nemtönkként üdvbe temetni a vész.

Istenem, a nemzet de miért nem vágy a tetőkre?

Ronda gaz érzet mért bírja előlni a hont?

Nem feljutni ezen lépcsőre de, abba' kitűnni,

Vágyva eseng az, kit büszke önérzet emel.

Gizella főherczegasszony.

— írtam 1875-dik évben. —

Büszke e hon tereád! mert keblén sarjada élted,
E honban született lyányai közt koszorút,
A haza emlékül valamennyi előtt teneked nyújt;
Hasson a nemzet ezen lelkes adánya reád!
Es ha e drága hazán lelked képzelme elárad,
Szent áldásba röpítsd rá meleg érzetidet.

Rudolf koronaörökös.

Ihletés érzeteid ha hevült ábrándba merítnek,
Menj be dicső ősid szent sírboltjába, merülj el
A külső fénynek, s nagyságnak porba omoltán! —
Ihletés érzettől meghatva követni szeressed
Büszke nagy őseidet, kiknek hamvokra a hála
Fon bájos koszorút, szívekbe kinyílt violákból.
Érzetid árja között kívánj sasszárnyakat öltni,
Melylyel az érdemnek büvdús ormára repülhess.
Bár kormányod alatt birodalmad alakja mosolygna
És a meleg szívek hálája repülne nyomodba:
Vajha az ellágyult országok tiszta fohásza
Lelkes imák melegén neked szent szobrot emelne,
Melyre az ellágyult hő szívek könyje peregne.

Mária Valéria főherczegnő.

Mennyei kegy lengjen fiatal rózsáidon: átka
A sorsnak soha sem tépje virágaidat.
Dús kéj közt Ízleld a szerencse oly égi kegyelmét,
S bánatok átkaitól óvjon az égi malaszt!
Vajha derült arczod mindig jelképe leendne
Boldogságodnak: szívem iaája e vágy.

Beniczky Mihályhoz.

Hogy ha a sors üldöz, s felbőszült elleneidnek
 Rád nagy dühvel száll lángteli gyűlölete,
 Ūgy ki silány bérért átkos bűnökbe merülni
 Nem fél, az gazdagdús kegyek üdveiért
 Teljes egész tüzzel fog rontani arra, kit aljas
 Fortéiéin és bosszú áldozatul kiszemelt.

S így félhetsz, mert hány nyomorult gaz ronda egyén fog
 Rontani rád, szennyes bűnözön átkaival.
 S így vad bántalmak vad halmaza fogja lesujtani
 Eddig megmaradott gyenge virágaidat.
 Mert elnyerni kegyét olyaknak, kikre a sorsnak
 Gazdag adánya repült, élvezet és haszon is 1
 És üldözni öröm, kit a balsors annyi csapása
 Meg nem tört; sőt az büszke tetőkre eseng.

így, ki nem üldözi azt, kit ekép nyomorít el a vad kény,
 Annak lelkében tiszta nagy érzet ömöl;
 És még az, ki ezen letiportat emelni segíti,
 Nagy nemes érzettel nyújt neki enyhet, erőt,
 Az szent hévvel emel szobrot diadalra magának,
 Melyre a hálás szív rakja le áldozatát.
 Neked egy ily szobrot szivem érzete állít,
 Forró hálámnak zsenge virágaiból.

Hogy ha gaz elleneid.

Hogy ha gaz elleneid nyomorult rágalmaik árva
 Szived marczangló kinözönökbe lökik;
 Szenvedsz: bár szived keserű bánatja csekélyebb,
 Mintha azok pénzért, pártfogoló kegyekért
 Czinkosokat lelnek, kik rász hirt lopva közölnek;
 Mert bíznak, hogy nem jó tudomásod elé
 Az, mire felfogadott gazságok késztetni őket.
 S így ők vész nélkül érik előnyiket el.
 Kérdem, ezek közt kik méltóbbak megvettetésre,
 Ok-e kik ily czélért osztanak özvegeket?
 Vagy tán az ki silány bérért szennyekbe merül el,
 S gyáva gonoszásznak szemtelen eszköze lesz?
 Vagy tán e ficzkók ügyes és alkalmas egyének?
 Köztök melyiknek nyújtsam a cserkoszorút?

Ferencz József.

— írtam 1876-ik évben a tavaszi árvizek dühöngéseikkor, —

Nagy vész érte hazánk, tengernép háza leomlott,
Lak nélkül maradt annyi temérdek egyén,
Ennyi nyomorra segélyt csak a részvét angyala nyújthat.

Sziveden e nemtő mennyei lángja kitört:
S így szép várpalotád oly büszke szobái kinyíltak,
S a hideg, éhségtől, megmenekült sok egyén;
Mert a királyi malaszt enyhíteni a vad nyomor átkát,
Még a felül nyújtott fényteli összeget is.
Érzeteid melegen üdvök forrása kicsordult,
Büveden annyi veszély kinteli átka apadt.
Hogy ha ily áldozaton magas elveket érez az Isten,
Mint ne röpítné rád mennyei égi kegyét?
A SZÍV ily fénylő kitörésein ébred a hála!
Annyi sötét bűn közt csillog ily égi erény!
Ily szivhódító fenség diadalma mi ritkán
Tündököl a trónok büszke nagy alkatain.

Kössön neki füzért lelkes jobbágyai ihlett
Forró érzelmök hála imájok alatt;
Ily magas ormon kelt szent láng melegen de miért nem?
Omlik a hő részvét üdve közé a közöny?

Erzsébet magyar királyné.

Bár a nap fénylő, melegítő égi sugara
Szór a világra derűt üdvöket, éltet, erőt;
Mégis az Ég e kegyét ritkán bámulja a lélek.
Mert a szokottságnak büvé hatalmas erő.
S így bár jóltevő lelked dús égi szülőttin
Folytonos áldozatok mennyei árja fakad
Bár érted tenger lágyult szivhálaimát mond
S mennyei érzetiden fel melegül a kebel.
Bár lágyult szived legutóbbi dicső nagy adánya
Enyhét, erőt, áldást, üdvöket éltet is oszt,
Mégis lelkednek hódító égi varázsán
Maglepetés nélkül tör ki a hálaima!
Hogy szűnjék a nyomor, kiviruljon a mennyei jólét
S a szeretet lángján rényre hevüljön a szív;
Hogy részvét melegen le-lerogyjon a vad közöny átka;
Es a szegényeknek menhelyet adjon a SZÍV,

Hogy szeretet s a remény s a hit tündérei már itt
 Építsék fel a rény üdvteli égi lakát;
 Hogy gonosz érzelmek romján felüdüljön a lélek:
 Téged adányaival felkoszoruzzon az Ég!

Törvényt hozni mi szép.

Törvényt hozni mi szép! e jogát oda dobtá a nemzet;
 Már ha e' megtörtént, dúlnia árva honán
 Mért is hagyja gon sz küldöttit; ronda közönnyel
 A választóknak durva türelme? hiszen
 Ok küldötteiket, kik szócsavarással akarnak
 Megszabadulni szavok szent kötelékeiből.
 Megfélemezhetnék: a csalót büntetni mi szent jog!
 A törvény átkán győzni bír ész, akarat.

Petőfi árnyékához.

Szállj le a mennyekből, rezzentsd el a nemtelen, átkos,
 Durva honárulók képmutató seregét!
 Lelked fényén tán a homály bús árnya elillan;
 Elfül a bűn szép érzetek árjaiba.
 Csattantsd ostorod el s elijednek a nemtelen, átkos
 Durva önösségnek szennyteli ördögei.
 S majd ha ily égi sikert fog vívni ki megjelenésed,
 Büszke erőd szárnyán szállj fel az égbe megint!

Árva képzetimnek

Aiidalgás.

Tükörébe mi
 Látszik? ott a rénynek
 Gyilkolói érnek
 Bérezre fényleni.
 Bár e képzetemnek
 Tükörén a kép
 Csak csalóka fénynek
 S Büve lenne; rénynek
 Osztna díjt a nép.
 Vajba képzeményim
 Tükörén e kép
 Engemet ne verne
 Annyi bú-keservbe,
 Mint jelen letép.

Bár lehetne nékem
 Még remény leni,
 Újra szép bizalmát
 Lelve, szép nyugalmat.
 Végre érzeui.
 Vajha szellemednek
 Tükörén a fény
 Bűnt, veszélyt temetne,
 Égy a gyönyör teremne
 Szívem érzetén.
 Isten add te vissza
 Elveszett erőm!
 E kegyednek árja
 Hasson a hazára,
 Hasson éltetön.

Szent kegyed ez árja
 Adjon én nekem,
 Dús erőt teremtni,
 Rény közé temetni
 Azt mi förtelem.

Bár ne volna lelkem
 Térvirág hagyott;
 Bár lehetne néked
 Szivem óh hon érted
 Össze omlanand!

Atyám árnyékához.

Hogy ha leláthatnál, le-leomlana mennyei üdvöd;
 Árva fiad gyászán, keserű bánatba merülnél.

Múlt éji álmom.

— írtam június havának másodikán 1878-dik esztendőben. —

Álmomban lerepült a hon nemtője élém, és
 Rám áldást mondván, ily szavakat rebegett:
 A kit az égi malaszt roppant nagy szellem erővel
 Áldá meg, a kit a hon dús bizodalma emel:
 Az ha dicsőséget kellőn megtartni akarja,
 Védje egész hévvel Hunnia szent jogait.

üdvöket és áldást a ki képes szülni honában,
 Küzdjön egész tüzellel törni Olympra utat;
 Jaj ha az álmosan munkálkodik a haza üdvén,
 Mert majd fényét szét dúlja a durva gyanú.

Tekintetes Vodiáner Fülöp nyomdatulajdonos urintézetében ezen kis munkát még ez év május havának 5-én adtam nyomtatás végetét át. Ezen munkának kinyomatására való felügyelést, azon intézet vezetője magára vállalni szives volt. Ki is midőn munkám correcturáját nekem átkioldotta, akkor felszólított engemet, hogy a gróf Andrássy és Tisza Kálmán czim alatt kiadandó két versezetemet vagy hagyjam ki, vagy változtassam meg, különben nem csak én, de F. Vodiáner ur is sajtóvétség alá jutnánk.

Mire is habár én ezen állításnak megtörténhetését átlátni képtelen voltam is, még is a tisztelt nyomdatulajdonos ur megnyugtására bele egyeztem abban, hogy ezen két költemény kinyomandó munkámban maradjon el. Mivel azonban én mély hódolattal tisztelt kegyes uralkodónk iránti alattvalói kötelességemnek parányi erőmhöz mérve megfelelni kívántam, különben is lángolón óhajtottam azt, hogy ő cs. k. Felsőge iránt érzett legforróbb hálámat, kinek magasztos kegyelmébe részesülni szerencsés voltam, tényleg bizonyíthassam; és egyúttal imádvá szerett hazám iránti kötelességemet is teljesíthessem, felkértem a fent tisztelt nyomdai vezető urat, hogy a kimaradt. 2 versem helyében e prosai sorokat legyen szives kinyomatni. Szerző.